

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 3 PEZETA

VILALLONGAKO KONDE JAUNA

Biarritzen il jaku Vilallongako konde jauna. «Don Jose» izenagaz ezagutzen genduan euskalarien artean.

Sevillan jaioa zan 1892'garren urtean; Bizkaiko aundikiekin lotuta egozan gurasoen semea.

Euskal-Jakintzaren alde lan asko egin eban bere urte luzeetan Don Josek. «Euzkal-Ikastolak» sort-arazten batez be alegindu zan gure zaldun aundia. Beste ikastetxe batzuk be bai, Batxilleratua erakusteko, euskerarekin batera. Berak be egin eban eskola-emotea, eta ikasbide ederra emon eutsoen euskaltzaleai. Aundiki jaio-arren, adoretu eta kementsu bierra egiten eban gizona zan.

Vilallongako kondea.

Euskal-Ikaskintzako Batasunaren zuzendarien-artekoa izan zan, euskal-ikastolen saillean.

Azkenengo ogei ta amar urteak iBarritzen bizi izan da «Vilallonga-enea» etxetxoai bere etxekoai eta euskal-jakintzari egunik onenak emon-da.

Gizon jakintsua izan da, baiña bere burua erakustezalea ez.

Idatzi be ez dau asko egin. Jakintza-maillako aldizkarietan gelditzen da bere bibliographiarik geiena: *Ikuska, Gure-Herria, Eusko-Jakintza, Revue Internationale d'Onomastique*, etabar, baiña errikoi-egunkari ta aldizkarietan be bai: *Le Courier*, etabar.

Batez be euskal leku-izen asko ta asko billatu eban. Gai oni buruz idatzi ba-ebazan be irakurgai batzuk, argitaratu barik gelditu dira berak baturiko geienak. Ondo artuak izango dira euskal jakintsuen lanetarako, liburutegien batera joaten diranean.

Euskal-Jakintzaren alde lan egin dabenari goramena emoten ekiana zan. Bonaparteren Eun-Urte-Buruan Baionan egin zan omenaldi aundian, gure Don Jose izan jakun langillerik gartsuena. Euskal-erri guztiko euskalari ta euskaltzalien aurrean berak egin eban asierako berbaldi luze ta ariga, Bonaparte errege-gai euskalari jakintsuaren ganean.

Bonapartek euki ebazan laguntzaille pilloaren ganean be argibide ugari batu eban. Gai oni buruz lan bat egitekotan gelditu zan, baiña azkenean be egin barik itzi dau. Alan da guzti be, bere esku-idaztien artean gelditzen dira beste batzuendako.

Raymond toki-izen biltzaillearen Eun-Urte-Buruko omenaldiaren antolatzaillerik aundiena be bera izan zan.

Don Jose de Vilallonga eta Medinaren bizitzak mezezi dau liburu bat. Ez dira bere antzeko aundiki larregi agertu gure Jakintzaren alde jatortasun osoagaz lan egiten.

Azkenearaño eruan dau izetuta eta bizirik euskalariaren su zintzoa.

Getxoko kanposantuan artu dau lurra. Goian Bego bere arima euskalduna.

N. A. G.

«Villalonga-enea» (Biarritzen).

SAN PRUDENTZIOTAKO ZORTZIKOA

Arabar denok egun onetan, alkar gaitezen, jai girotan. San Prudentzio Zaindari dala gure kanta ta jolasetan.

Perretxikodun arrautz-opillak, marraskilloak ta ardo beltza; oiek ditugu egun auetan piztugarri ta jai-ardatza.

Gora arabarren poz ta giroa! Gora biotzen jarioa. Goza dezagun alkarren lelan antziñak duan zar-goza.

AMILLAITZ

OARRA:

Amillaitz'ek euskeratu dituan bertso auek, urtero San Prudentzio egunean kantatzen dira. Bertso auen gañean dagon argazkia, santuaren izeneko abenida azkenean jasotako orotarriatik artua da. Zenbaki ontan bi orrialde eskeintzen dizkiogu Gazteiz'l. Ikusi azpian idaz-lan buruak eta idazleak.

EUSKAL GIROA GAZTEIZ'EN

Irakurri zenbaki ontan:

Euskal giroa Gazteiz'en: Armentia'k; «Manuel Iradier» bazkun ibilkariaren egintzak: Eleder'ek; Arabak Armentia'ko eliza zarberritu du, bere zaindari Prudentzi donearen omenez: J. Mz. Marigorta'k; Euskera Araba'n: Baztarrika'tar I'k; eta «Txistuaz zerbait Araba'n eta Lenaldian: Sasia'tar Josu Mirena'k.

NAPARROA

LEITZE

Erri ontan, galdezka emen dabil-
tza zein bait, nor ote dan «GU-
RATZ» en izenpean argitaratu ditu-
na ZERUKO ARGIA'n, Leitzako
gora-bera batzuek izdalearen ustera-
ko ongi arkitzen ez diranak. «GU-
RATZ» zeindan jakin naiean dabil-
len orri, ziur aski mifnean jarri dio-
gu beatza. Alaxe balitz gauzak bere
tokian jarri edo jarriazi azteko, non
baitor. ¿Ote leike ordea, beste as-
moa gatik? Dana dala, oar otaz ja-
betze orrek zer bait esan nai dula
iduri zaigu.

Oso errex jakin zake nor geran
gu, ZERUKO ARGIA'n esango bai-
lioke, ala galdera egin ezker. Gure
aldetik, Gurazko pago ederren adar-
pean ez gera ezkutatu, bildurrez
edo aurpegia ez emateagatik; alaxe
bear balitz guk esan genezakenan
gatik.

«GURAZKO» ordeaz artzen aal
giñun Okabio malkartsua, Sakuluko
ospel-aldea, Irusuko txaradia, Txar-
ragorri ta Aizango soltasuna, As-
keta bakartegi edo Oialde, erriko
sorbalda bezala. Baño «GURATZ»
nai da guretzat, erria ingurutze-
duen mendirik egokiena, argitarat-
zeko asmo degun gertaketak. Txoko
bat ematen diguen bitarte, asterok
«do illerokoetan, noizean beink»
«GURATZ» dago antxe goitiki be-
gira, leio zulo baten atzetik, baso-
etxetarren antzera, nor igaroko ote
dan bere etxe-aurretik, patxada ede-
rrean. «GURATZ» ek du benetasun
bat berexia, gure iritziz, lur sendoa
ta ala aitzizen diria oian mardulak,
pago linañak. Kopeta illuna askotan,
laño ta bisutsa bere bizkarrean
dauzkanean, bai baño ba du ere
alaitasuna, edertasunezko ostoz jan-
tzirik, goizeko argi txintan, eguz-
kiak besarkatzen dunean.

Ala, lañopetik aterako dira noi-
zean beñika, danantzat oso atsegi-
ñak ez diran gaiak, ez noski guk
sortu ta, baizik sortuak arkitu ta;
eta eguzkiaren alaitasunaren tarte-
tik agertuko dira ere beste batzuek,
begikoak goxoak ta poxkarriak.
«Guratz» en ezarri degun txabole-
tik ikusten ditugun eran, adieraziko di-
ra gauzak.

Orain, ortxe daude beste mendik,
beran izenen egalean, inork gezur-
ti egin aal bai gaitu gure esanetan.
Gaur dandik eta beti, arkituko gai-
tu gertu edo prest aitoritzeko, ez
dala zuzena gure bidea, agertzen
ba digue, garbi, oker gaudela, ez
ditugula ikusten gauzak alderdi
onetik edo daudela besterik ez in
delakoz. Guk Leitzeko diogun mai-
tetasunak alaxe eskatzen digulako,
eta era berexian, kistar zintzoa, or-
tara beartuta dagoalako. Ba dakizue
adiskideak. Onen aurreko idatzian
esaten giñun guztia, esan bezala
eusten diogu berari; geiago, egiten
giñuzen bi galderari erantzutea nai
degu.

—O—

Jakintza (cultura) dala ta gaurko
egun otan, itz egiten degu danak,
asko jakinak guralako ustean gaudela.
Errian bizi-malla goratzea gora
ta bera, baño geienean dirutzaren
inguruan. Iduri zaigu, txanpon ugari
erabiltzea esku-artean, dana egiña
dagoala, bizi-malla goratu dala. Bear
ba da, au ez degu baztarten, txan-
ponan bidez ipindua dagolako lu-
rreko bizi era; bai baño guretzat,
erriaren malla goratzea egizkoa, ja-
kintza da, bere alderdi guztiak in,
dirutza ez direnakin, ta au baño
onurakoiagoak noski gizadiarentzat.

Alaxe uste izandu due ere Leitzeko
gizaki ta emakumezko talde batek,
sortuaz «LEITZEKO ABEST-BAT-
TZA», ez nola naikoa alajaina. Au-
rretik ba giñikin zer bait, etzala
txantxetako txoria, beño Ostiel Do-
ne egunean, txoraturik egon ziran
entzule guztiak, eta etziran gutxi
gañera, abestu zuen lekua bete bai
zan gallurreraño. Talde aundia au,
erriaren ariora izateko. Agertu zi-
ran jakzera apaiñakin, emakumez-
koak aingeruak beñiñ txuri, eta gi-
zakiak edozein taldeko abeslarian
antzera. Ez da gutxi gertutasun on-
tara iristea; bear baitu izan gogo-
nala, aal, kementa ta abar. Irurtia
jaun gaztea omen degu zuzendari
eta berari dakio noski, Abest-batz
onen sortzea, bere gora-bera guztia-
kin, lana, naigabeak eta zeñek daki
beste zer bait garaitu bearra ere.
Beste egun batez, azalduko ditugu
berri geiago ta xeatugak Abes-tal-
de ontaz, Jaungoikoa bitarte. Orain-
goz gure aldetik, zorionik sutsu ta
biotzekoenak danari.

Ez da gure erria malla goratu
lantegik sortuaz ta ardan-gelatan
bakarrik, baita jakintzak jazteko bi-
detan ere. Beste bat arte.

GURATZ

BIZKAIA

BERMEO

ITXASOTIK

Aurtengo antxoa kosterie iñozko
arpegirik txarrena dakar. Itxas-on-
tziek ibillaldi luziak egiten dabe
juan-etorrietan arraiñ onen billa,
baño dana alperrik. Ia emetik aurre-
ra suete obiagoe ba'daukoe arran-
tzaliak. Oba.

Lebatz zaliek barriz, pozik dabil-
taz Donostia aldetik. Arraintsu ira-
bazikorrek egiten dabe, baño Kan-
tauri itxasoa beti dabil asarre: Ba-
tian aixe; bestian olatu. Eta egural-
di txarrakaz geyenetan portuen.

URRUNERA GURE ARTETIK

Jorralla'ren 10'garrenean alde kas-
ku Bermeotik, Aita Felipe franzi-
sano gaztea. Diñoie España'ko Gra-
nada errira bialdu dabiela urte ba-
tzuk egiten «servizio militar» dala-
kua edo.

Eliz gizon gazte onegaz artu-
emon andirik ez neban izan iñoz;
baño bere adiskide urrekuaren la-
gun naz, eta onexen birtatez yaki-
ten neban frantziskano onen egin
biarrak. Etzan aspertuten lanean.

Euskaldun benetakoa zan. Ume-
txuaren adixkide on eta irakaslea.
Esan neketuten txikitxukaz ibiltzen
iñoz.

Neska-mutil gaztearen bidegille
yasekua. Dan danaren begikoa...
zan.

EGIZALE BILDURBAKUA

Kristoren Kurutz Bidea alai ta
pozez eruaten ikasita dagona. Argia
eta apala. Biotz andi eta langillea-
ren aldetzalea.

Granada alde abade barik ba-da-
go ondo da ararte eruatea. Euskal-
dunarentzako toki txarrik eztago
munduan da. Egizko lan ona bar-
diñ egiten da zeruan lez inperuan.
Baña beti zuzentasuna Espainian eta
biotz pentsamentuetan eukite.

Sakun eukon ikasita Aita Felipe'k
bake zimendu donea: EGIYA. Juz-
tizia. Maitasuna eta Askatasuna.
Oñarri onek, XXIII'garren Jon, Ai-
ta Santuagandik artuta. Gaurko gi-
zonok, egingo ba'geunke, lau lerro
txiki onek esan gure daben ikasbi-
dea?

KURTZULU

GALDAKANO

NEURE LANTEGITIK

Berriz Ganguren mendigoizale
bazkunako bazkide bat izan da go-
raldua España'ko Mendizale Bazpa-
tza'gandik. Ogei ta bi urte dira Gan-
guren mendizale taldia sortu zala-
ta, bost izan dira bazkun ontako
mendigoizale sarituak, oraingune-
gaz, emakume bi ta iru gizonozko.
Orain Bazpatza'ren domiña ipiñi'ko
dautsena Legorburu'tar Biitor dogu,
Ganguren mendizale taldia'ren sor-
tzalle tariko bat, eta bazkun orre-
tako lenengo lendakaria, ta, bai tal-
dia eta meidizaletasuna gaitik lan
asko egin dakua be. Merezi dabela
uste dogu ezkiñi dautsen saria.

Gure zorionak Legorburu ta Gan-
guren'ei, poztuten garelako, mendi-
goizalea legez, egin dautsen goral-
pena gaitik.

—O—

Erri'ko «Galdakano» ostikolari
bazkuna'ko kide edo ekipoa, estu
xamar ibilli da azken aldian, baña,
zorionez Jorralla'n 16'gn. irebazi
egin eben Getxo'ko «Arenas» kidea'
ren aurka bertan jokatu eban jokal-
dia ta, alde egin dau beragoko ma-
llara jotsiteko arrisgutik. Poztuten
gara Galdakanotarrak legez, azke-
nean euki dozuben garaitza gaitik.

—O—

Jorralla'n 18'gn. C. Aldekoa au-
zunen laga eben bere bizitza luzia,
aroge ta amarrenbat urte, Ibarre-
xe'tar Martiñe, Laka'ren alargune
(Goyan Bego). Aldi samingarri on-
tan laguntze dautzegue beren seme-
alaba adiskide euskeltzaliak.

—O—

Orain egun batzuk seme eder bat,
sendiko bigarrena, ekarri dautso be-
ren emazte Karro'tar Karnele'k,
Markegi'tar Pernan gure adixkide ta
euzkeltzale zintzuai. Zorionik be-
roenak ZERUKO ARGIA'ren bitar-
tez, eta, Jaun-Goikua'k osasunik
onena emongo al'dautsute seme-ala-

ba eder ta euskotar jator batzuk
aziteko.

BASA-JAUN

ELORRIO

Kurutzondo'n asten dan galtzadea
artuta gorantz yoyan bateri itau-
du eutsan beste lagun batek:

—Nora zoaz ortik?

—Berriozabaleta'ra. Ta bide ba-
tez, Arauneta'ko Santa Eufemia'ko
ermitea ikustera, gauza ikusgarri-
koren bat izan bear dau aren tella-
tuak-eta.

—Ikusgarria diñozu?

—Bai. Neuk ikusi nuan ointxe
bosten bat urte dala Ania Zenita'ko
prailleetatik abe edo biga sendo ta
eder batzuk bere tratorean fiñ-fiñ
ara eroaten tellatua gogortzeko,
jausteko arriskuan egoan-da.

—Ania orretan egongo zan, jaki-
ña!; bañan tellatua gogortzeko zi-
rara ziur zagoz, gero? ala perretxi-
koai urtetzen ez izteko?

—Ez dot aitzen zer esan gura do-
zun...

—An dago tellatua zuk ikusi zen-
dun baño arrisku aundiagoan...

—Ta biga areik?

—Polito-polito tolostuta... ermita
aurrean...!

—O—

—Zeren antza artu ete-leiok Eliz-
buru'tik doan bide zabalari? —
itaundu eutsan lengo egun baten
Martolo'k Roke'ri. Ta onek:

—Galbara batena izan ezik etxa-
kiat, ba...

—Zergaitik, ba, galbara batena?

—Biak zuloz beterik yagozak-
eta...

—O—

Olakueta'ra jo gura ba-dozu oñe-
zian, bide asko laburtuko dozu ka-
letik kilometro bat ingurura zeure
eskuma aldiak ikusiko dozun galt-
zadea artzen ba-dozu. Aitearen
egin ordukoxe, Liorreta'n aurkitzen
zara. Miota eta Leiz'tarrentzat ego-
kitasun aundikoa, barriz, bera.

Azalpen edo esplikazio au emon
ba-neutzen orain seiren bat illabe-
te dala, esate baterako, samia joku-
tuko nuan kokolotuta geratuko zi-
niela ez zenduelako ikusiko toki
aretan otia, arantzea ta elorria ba-
ño. «Galtzadea? ori Sabin'en buru-
taziño bat izan dok» esanda, aurre-
ra jarraituko zenuen... bide zaba-
letik, jakiña!

Galtzada ori apaintzea euren kon-
tura artu eben Ugaldea'tar Esteban
eta Murgoitio'tar Jose Andres'ek.
Eta zelan egin be, gero! Bien ar-
tean garbi ta txukun jarri dabe bi-
de ori ta bere inguruak. Ta ganera,
onelako lanetarako erriko aginta-
riak emoten daben ardaus eskatu
ez itxaron barik egin be: ta ez uste
izan gertakizun aundirik erabili
ebenik aurretik, bai zera! Ardaute-
gian baso bete edaten dagozala: «I,
garbituko yoau galtzadea?» «Aoik
kendu daustak berba ori».

Ta an dago a. Zirt edo zart egi-
tekoak dira, gero, gizon oneik, e?

—O—

Maietzeko lauan, Asentsio egu-
nean, izango da San Agustin'en
umeen lenengo Jaunartzea.

—O—

—Elizburu'ko bide zabaleko zulo
batetik kotxia ataraten lagunduko
daustak?

—Bai pozik be! Baña emendik
bide guzti ori nire begien mendean
artu arren nik ez yoat, ba, ikusten
ez kotxerik ez eta goitiberarik be...

—Zelan demontre ikusiko dok,
ba, zuloan sartuta dak-eta?

SABIN

GIPUZKOA

ERREZILL

ANTZERKIA

Illak 2, erriko gazte talde batek
—«Nor alkate»— antzerki polita es-
keñi zigten.

Lan asko izan arren, gogoz asi ta
jarraitu dute, esan bearrik ez dago.
Oso denbora gutxian gertutu dute.
Obra onek ba-du parre egiteko ate-
raldi politik, baña beste alde gai
sakona du.

Gizon bat augeratu bear, erri bat
aurrera eramateko —ango erosketa
ta salsa!—, bañan erria oso ezjaki-
ña agertzen da... Jauntxoak ez dau-
de lo ta batzuen motelkeria ederki
aprobetxatzen dute.

Jaunari esker, antzerkiak ziona
errealidadera jeisterik ez zitzaten
bururatu.

Gaiak, papela ziona, ez ote da
gaur mundu zabalean iñun gerta-
tzen?

Bi saio egiñ zituzten: goizean eta
arratsaldean. Gende asko bertaratu
zan.

Illunabarrean erromeri politakin
bukaera eman zitzaion egunari.

IKASKETA

Benetan, pensakizuna ematen di-
gu gure erriko ikaskintzari buruz
dagon arazo onek.

Ikusi besterik ez daukagu, irakas-
le bakoitzantzako zenbat ume dau-
den. Borondate on eta aundia izan
arren irakasleai eziñ eskatu geneza-
ke mirari'rik.

Alkariaketa bat baño geiago, edo-
zeñek entzun ditugu: «Nik bialtzen
det zintzo, baño... oso motela dago
nere semea»; besteak, «Guretik za-
rrera beintzat, eziñ diñau beti bial-
du, ainbeste lan zeau garai ontan:
enkarguak dirala, bazkaria mendira
ta serbizio aundi eiteñe»... Bialtzen
ditugula esanaz conpormatzen gera.
Ondo; bañon obeto dago umeak
sintzo eskolara bialtzeko gurasoak
duten arreta. Ala ere, ori gutxi da.

Eziñ gindezke or gelditu.
Guraso maiteak, zuen umetxi ba-
koitzak dituan almenak landu bear
dituzte. Gaur-egun, ogia beñiñ
bearrezko da jakintza ta biar are-
ago. Oso sakon planteatu bearrezko
gaia da au. Egiñ bearrik aundien eta
serionetakoa dala, ziur nor ez dago?

Ba-dakigu nai guztiak ez dabiltzala
eskolan zailtasunak daudelako. Ala
ere... noren zai gaudet?; ebia'ren
antzera zerbait etorriko dan us-
tean?...

AMASA - BILLABONA

MENDI-ZALEAK

Jorrail'onen 2'an, izandu zuten
beren urtero'ko Batzar Nagusia
LOATZO taldeko mendi zaleak.
Gaztedi aundia bildu omen zan bil-
leraraS, ta beste erabakien artean
artu zuten Zuzendari berriak auke-
ratzea. Ta ona nola ta nor diran
izentatuak:

Lendakari - Arana'tar Pedro Ma-
ria.

Lendakari-orde - Alonso'tar Jose
Ignacio.

Idazkari - Garmendia'tar Mertxe.
Diruzaila - Ugarte'tar Maite.

Ta beste itzezkoak - Azurmendi'
tar Jose Javier - Sorondo'tar Aran-
tza - Amiano'tar Arantza - Garmen-
dia'tar Jose Mari - Amiana'tar Ma-
ria Eugenia ta Galarraga'tar Jose
Mari.

Txalo bero ugari danentzat.

Batzar Nagusi ondoren, alkar iz-
keta izandu zuten, tan egin gogo
aundiak azaldu zuten gaztediak.

Ikusi degu aurtengo urte guzira-
ko antolatu dituzten irteeren ira-
garketa, ta bete-beteko dute. Ba-
dira ibilketa politik egiteko egunak.
Ia bada gazteok, saiatu al-dezuten
guzia mendialdera, osasungarri
izango dezute ta.

EZKONTZA

Eliz Ama Donea'ren onepene-
kin akartu dituzte beren biziak,
Gurrutxaga ta Gogorza'tar Rafael
eta Seguroa ta Elola'tar Isabel'ek
ta esan dituzten, Ipar-Amerika'ra
joatekoak dirala. Zorionak ta ondo
bizi.

ERIoTZA

Ill onen 14'ean, bat-bateko erio-
tza izandu du Ayastuy'tar Bautis-
ta'k. Bere animaren alde egindako
illetara, jende asko bildu zan. Lerro
oien bidez, dija gure samiñ agurra,
bere alargun, alaba ta beste sendi-
koei.

URBIDE

IRURA

Lengo igandean —aprilak 16—
Onintza taldekoak been trebetasuna
euskera teatroa egiten erakutsi
zigten. Lizardi zanaren «Ezkundu
ezin ziteken mutilla» antzerki po-
lita eman zuten. Eta denak, bai
neskak bai mutillak, zeñek baño
zeñek obeto been egitekoa bete zu-
ten. Eta guk ikusten geundenok
txalo asko jo genizkien. Tartetan,
denbora errexago amateko, gazte
talde batek kantu batzuk abestu zi-
tun. Antzezleri, erakusle, margolari
eta artan edo ortan parte izan ziran
guztieri eskerrik asko eman zigten
gozatuagatik eta URRENGOARTE
esan bear.

Jose Antonio Peña'k eta Maria
Dolores Olano'k alabatxo bat izan
dute ta bataiokean Maria Loreto
izena ipiñi zion D. Jesus Maria apa-
izak. Zorionak.

Ezkon pregoietan daude Prantzis-
ko Xabier Iturbe ta Arrese Inazio,
erriko mutillak. Suete ona izan de-
zabela.

Donosti'ko gaxotegi batean, egun

batzuk eginda gero, etxeratu da
maixu zarraren andrea Dña. Pilar.
Ori dala-ta, erbesteand dauden bere
alabak agurtu ditugu. Baita ere
etxeratu da aiiñ estimatua degun Je-
sus Olano, Alkiza'ko organista ja-
torra, Madrid'en txango luzea egin-
da gero. Bieri lenbaitlen osatu di-
tezela.

Donosti'ko gaxotegi nagusira era-
man dituzte Maria Regil andrea eta
Montoro j. emaztea. Lenbaitlen
etxeratzea opa diet, baño osatuta.

«Share» gizartekoak, urtero be-
zela, igandean bere meza izan zu-
ten. Ondoren Naparru aldera joan
ziran egun pasa egitera.

Errin ezkondu ziran Maria Paz
Armendariz eta Pedro Joxe Garai-
koetxea. Vergara'ko arzipreste
—mutillaren osaba— D. Pablo Ga-
raikoetxea'k bedeinkatu zituan. Ez-
taiak ondoren Espaiñ zear jira luze
baterako atera ziran ezkon berriak.
Zorionak.

Eladi Altuna, raquetista famatua,
IRURA izenez ezagutua, besoa be-
artuta dago. Ez da gauza aundia
noski, baño pelotan egitea galazteko
naikoa. Ori dala ta pikxa baterako
errirakoteko ote dan entzun degu.

Jauregi'ko baserrikoak Larriturri
aldean jasotzen ari diran etxeari
gaña eman diote. Ori da etxea az-
kar altxatzea eta egualdi onak apro-
betxatzea.

Erriko eleiaz ere ba'ditugu esa-
teko berrik: silla guztik kendu eta
alki dotorek ipiñi dizkigute; aste
santuko monumentoa ere aurtan be-
rria izan da, arrokeri gabekoa baño
egokia. Lengo batean erriko apaizak
eleizatik laguntza eskatu zigan eta,
jakin dedanez, ondo erantzuten ari
da jendea. Lengo iruratarrak esku
zabalekoak izan ziran bere eleizare-
kin oraingoak ere ez degu gutxi-
go izan bear. Eleiza guziona da ta eleiz
zorrak danon artean jaso bear, al
dezakegun neurrian, jakiña.

Eta bukatzeko. Osiñalde'ko Miren
il zan. Beraren illetan eta bedera-
tziruenean erruz izan zan jendea,
bai erriko ta bai arrotza. Beraren
senar Ximon eta exteko guztieri
nere samiña agertu nai diet lerro
auren bidez. Jaungoikoa eman de-
zaiola betiko atsedena.

AZPEITI

BERTSOLARI TXAPELKETA

Illak 15, larunbata Zelaixo an-
tzokian, Loliola Erri-irritiak antola-
tuta bertsolari txapelketa izan zan.

Bertan agertu ziran bertsolariak
bost izan ziran eta denak gazteak.
Baita ere Ondarruko konjuntio mu-
sikal batek bere ager aldia izan
zuan. eZaro jendez bete izan zan
dalako antzoki ori, orregaitik zer-
bait garrantzi ematea egokia dala
diogu.

Gazteari ez dio bertsolaritzak
ezer esan nai, gaurkotatzen ez due-
lako edo beste zerbaitegaitik, bañan
ez dago ukatzerik gaur egunean er-
ritzen zati bat, batez ere nekazari-
tza, interes aundiarekin joaten dala
entzutera, edo parre egitera.

Badakigu Bizkaiko bertsolariak
beren billerak egiten dituztela eta
gaurko erazotaz zerbait jabetzen ari
dirala, bañan Gipuzkun orrelako be-
rririk guk dakigunez beintzat ez da-
go. Orregaitik uste dugu egokia
izango litzakela emen ere era orre-
tan bildu eta gauza organizatuta
er matea baldin da beintzat irauñ
nai bdu errian eta erriarekin orain
arte bezela.

«EZ DOK AMAIRU»

Ill onen 30'an, Igandea, Soreasu
antzokian «Ez dok amairu» talde
osoa ikusteko eta entzuteko mo-
duan izango gera. Etxegarai ikasto-
lakoak ekarri dute, batetik gure er-
rian oraindik ez dalako agertu, edo

(11'garren orrialdean jarraitzen du)

Zeruko Argia

Zuzendaria:

JOSE IGNAZIO GABILON-
DO PUJOLNaparroko-Kantuari ta Ara-
goiko Kaputxinoak
argitaratua.(Carlos III, 22. Pamplona)
DONOSTIA'n

Oquendo, 22; tel. 26666

ARPIDE-SARIA:

Urtekoa ... 150 pta.

Aidez artu nai bada, galdetu.

BURGES BERRIAK ASTOS Y ASTOKILLOS

EDO ALDAPA BEHERA ARIN BATEAN AZKEN PAUSO BAT

Oso modako daude gure gaztediaren artean batez ere, Asarre-kantak, protesta-kantak... Ye-ye jendeak bere jainko-txikiak aukeratzen ditu. Dea-darka ari zaizkigu: «Askatasuna!». aBiña jaikiera orren azpian, askatasun-eza ta mendetasun gorria izkutatzen zaigu. «Askatasuna» ez da garraxika iristen, erabilliaz baizik.

Gure «Bizi-ondo» edo burges auek ari zaizkigu: «Buruan dedana esaten det eta nai dedana egin». Baiña egia esan dezagun. Zergatik kantatzen dute orrela? Bestela, beren txirrillo edo diskoak ez lirakelako salduko.

«Burgese txikien saillekoak» dira, noski. Gizarteko sail orren morroe dira, benetan. Baiña or gelditzen dira beren eginiak. Asaldaketa eta jaikiera erdizkakoa besterik ez dute egiten. Sasi-jakintza baten mendeko ditugu. Ainbeste «Askatasun» aldeko kantetan, berak esku-jabetasuna galdu ote-duten bildur gera.

Iritzi zaarrak eta oitura-lokarriak eten dituztelakoan ari dira.

Batez ere, diruaren morrontza ausi nai luteke. Baiña nola bizi dira? Injiniero-karrera ta Lantegintza Aundien zuzendari dirala. Orrela kanta ditelke «Bohemi-bizikera» eta «izadi zaletasuna».

Azakerizko asarre-abesti oien barruan, zozoak ezpadira, diru ta irabaziari ederki begiratzen diote. Ta ortaraiño iristen ezpadira, beren izena aztua geldituko dala sinisturik bizi dira.

Maiz zalantzatan murgildua ibilli oi-gera. Gure kanta ta deadarren maillan al-dijoa gure ekintza? Gure gaztediak geroko lan iraunkorrik mamituko al-digu? Jakintsua, ixillean gaitzen da; illabete ta urtetako ixillean, ala ere. Itzaldi batzuek, ezer gitxi iristen dute. Jakintzak sail zabalagoak ditu. Gure presa ta urduritasunak jazten du kirola ta gaurko ekintza. Ta erri baten Ekintzak, buru-jantzi ta paketsuak bear ditu, ta borondate erneak eta erabakiak.

Gure gazteak, nik uste, milla aldetara barreiatu ta galtzen dira. Eralguntza baten bearra degu ta alde guzietara iritxi bearko gera. Guzi au nere burua berotzera etorri zaigu, «Munibe» sailleko azkenengo errebista ikusi degunean.

«Arantzadi-Taldea» ari da. Azkenengo au, 1966'garren urtekoa da ta 250 orrialde ditu bere betean. Ontan mutil jokutzen dute. Aldizkari ortan Euskalerraren izena oso goi gelditzen da. Aldi batean, Bergara'ko Seminarioak Wolframio metala arkitu zuanean bezela, aurreneko lekuan agertzen da Arantzadi zanak eta Barandiaran Jose Migel apaizak antziña asi zuten lan au.

Onelako sailletan lanean ikusi nai genduke gure gaztedia. Gai asko daude gure gazteen zai. Bakoitzak aukera beza bere gaitasunerako egokien datorren jakintza-bidea, ta artan saia bitez. Luis Mitxelena'ren maillako taldea emendik; Barandiaran'en maillakoak ortik; eta beste gaietan ere, aurrelari asko ikusi nai genituzke gure gazteen artean. Auen lana izango degu emaitzik onenak emango dizkiguna.

Kantak ere bear ditugu, ta ordu onean gure dantza taldeak ere; baiña ori esnatzeko bakarrik. Benetako aurrerapena, jakintza sakonak ekarriko digu.

Ez da denbora asko euskal idatzle fin bat negarreztatatu egiten zela euskal deporte baserritarrean astoen arteko karrerak hartzen duten inportantziak. Barregarria dela, holako izenak (Josefina, Napoleon, Anquetil, Poulidor) astoei ematea ez dela gauza serioa, oraindian aurrrera ez garelako Pirinioetan dantzatzen duen herria izanen, ezpada astoen gainean zaldun gabiltzan astotalde bat, eta ez dakit zeinbat lamentazio, kexa, negarripulu, bez-timenta-urratze eta buruaren gaineko hautserre-isurtze deitoragarri, guztiak arrazoiezkoak, zentzudunak eta realitate triste baten kontra burrukalariak. Hau omen da gure folklorea, gure herriaren jakintza (tamalgarria!), astoei korrikan eragitea, astakeria, hori eta tronpalariak (zibutalariak izanen da euskeraz), daporte galanta, gero!, leku ederretara etorri gara.

Baina ez dadila inor kexa. Hori merezi dugu. Gure folklore aberatsa mistifikatu dugu, komenzitu egin gara, ezpada-dantza bizkaitarra ilargi-betearen argitara eta bildots-laruz jantziarik dantzatu behar dela, zaldiaren irrirtzina gizon batek egin dezakeen deiadarrak ederrena eta emeti dezakeen bozik arrazoi-ezkoena dela, eguzkiaren semeak garelako (hortik omen datorkigu izena, euskaldunak, eguzkaldunak), eta beste milla astakeria ergelez. Euskaldun-fededun slogan intolerablea aizatu dugu eguzkiaren lau puntuetara, erlijioak hitzkuntzarekin batera zer-ikusirik baleduka bezala, kristau federik ez dadukagunok euskeraz hitzegiteko eskubiderik ez bagenduka bezala. Gure herriaren bizitzea filosofia teologiko baten dogmei supeditatu diogu, eta abar, eta abar, eta abar.

Zergatik kexatzen gara orain? Merezi duguna dugu. Aldapa behe-ara arin batetik abiatu ginen. Eta nortzuk alegindu ziren eroriera lamentagarri hori detenitzen? Oso gutxi, eta gainera kondenatuak izan ziren. Orain azken pauso batera heldu izan gara. Zer da Euskal Herria? Pirinioetako haran artean astoen gainean dabilen astalde bat, hori da gaurko gure kontzientzi-errepika. Baina honek ez zuen lekurik edukiko, baldin, behin batean norbaitek Pirinioen gainean dant-

zatzen dugun herri bat garelako esan zuenean, toleratu ez bagenu, permititu ez bagenu.

Gehiegizkoa irudiko da orain diodana, baina ez da. Gizona gizon da, eta herriak herri. Eta gizonaren obligazioa eta patu nagusia ez da dantzatzea, ez da astoaren gainean karrerak egitea; beste bat da, denok dakigu, eta gu, gizon bezala eta herri bezala, hura betetzen ukatu gara. Nahiago izan genuen bide zelaia, estarta erreza, galtzada aisea. Ongi kantatzen dugu, ongi dantzatzen dugu, gure hitzkuntzak ahaiderek ez dazagu, gure kraneok neurri espezialak ditu, gure odolak halako RH faktore negatiboa darduka. Eta bitartean gure obligazioa bete gabe, gizon eta herri bezala, frakaso nardagarri bat izan gara euskoldunak. Zeren gure obligazioa betetzetik ihes egiteko, edozer gauza ametitu eta onartu dugu gure herritasun eta gizontasunaren eza-gugarritzat.

Tomas Meaberen alegi bat etortzen zait burura orain: Zikoiniak. Harentzat zikoiniak, hegatzina bakan hauek, libertatearen sinboloak dira, seinale gertuak, imajina bakar-rak. Haek zerutik iragaten direnean, haren ingurura deitu nahi lituzke gal-zorian dagoen herri honetako haur guztiak, ikus dezaten libertatea ez datorkigula ez Frantziatik (gezurra!), ez Ingalaterratik, ezpada gure buruaren gainean pasatu dela maizago, eta gehiago egiten zuela aldarri, bi zikoini-klase diferente daudela, zeru hobeetara hegaz

egin nahi duena, eta esklabotasunari lotuta geratu nahi duena, eta lehendabiziko klaseak moko-kolpeka hil nahi duela etxe-artearen lotu nahi duen kasta galdutako hori, espeziaren etorkizuna eta beren kumeen hegallak arriskuan jartzen baitituzte, handik hartu behar dugula ejemplo, azkenean hegallik gabe geratuko garelako, oraingo asto-herria izanen garelako.

Gure egin-beharra agirian dago. Askotan eta millatan esan dut, uka-olekin deiadar egin dut, harriak enteratu dira. Gure euskera dignifikatu behar dugu, gaurko bizitze modernoarentzat tresna sufiziente bat izan dadien, gizonaren pentsamenterako bide egoki bat izan dadien.

Bien bitartean egin dezagun penitentzia. Bien bitartean, gure zazpi poesi-liburu zazpi erdera diferente-tara itzultzen ez diren bitartean, gure teatro-mutillak euskal antzerki bat New-York, Londres eta Mosku'ra ematera deituak ez diren bitartean, gure abesti modernoa Europa-ko dizka best-seller bat ez den bitartean, Nobel sari bat irabazten ez dugun bitartean, DEBEKATUTA DAGO, NIK DEBEKATZEN DUT, inork ez du aurrerantzean txisturik joko, inork ez du aurrerantzean ezpada-dantzarik dantzatuko, inork ez du irrirtzinarik botako, inork ez du zortzikorikan kantatuko, inork ez du txapelik jantziko.

Hea honela Domingo-Kanpañatasunaren estigmatik libratzen garen.

GABRIEL ARESTI

Unamuno ta Euskera

Liburu berri(1)

Martin de Ugalde idazleak goian jarritako izenburua daraman liburu txiki baiñan mamitsu bat argitaratu du Buenos-Aires'eko «Ekin» etxean. Benetan liburu eder, sakon eta ajola aundikoa euskeldunentzat. Ez da liburu-zar lodi orietakoa bai ordea, argi, giartsu ta zeatza ta gañera idaztiño polita errez irakurri ta sakelean eraman ditekenean.

Beratzaz jardutea oso pozgarri zaigu Ugalde'k azaltzen eta ezebatzen ditualaka Unamuno'k aspaldidanik euskeraren kaltean esandako itzibideak.

Unamuno'k toki askotan esan ala idatzitako guztia ez da gezurra, noski. Baiñan, geienetan, egiak erdizka baizik ez zituan agertarazi. Orregatik baez-pako esames aiei begiratu ta aurrez-aurre so eginik, Martin Ugalde'k erantzupen burutsu, egoki ta zuzena ematen die euskeraren problema ta auzia ondo zurituri; eta egia dan bezela bere lekuan utzirik.

Bere lana Ugalde'k amabi ataletan banatu du, Unamuno'k euskerari erantzi zizkion amabi akatsai koskak kendu ta leunduaz.

Griñarik gabe eta otz-otzean irakurritakoaan arrazoiak Ugalde'ren alde gelditzen da. Eta au Martin Ugalde idazle andoaindarentzat meritu aundiko eginkizuna duzute. Unamuno jakintsu garaikak nola eta zertan utsegin zuan erakustea. Lenago aipa dugu egiak erdizka baizik ez zituala esan; eta ori gezur utsak esatea baño okerrago da sarritan. Unamuno'k bere aunditasun ta gallenean griña ta errak antzekoak zituan. Eta ortan irrirta egin eta erortzen da Ugalde'k argi ta garbi ta beti zentzuz erakusten digunez. Arrazoiak eta argumentuz ondo josia dator Ugalde'ren liburuaz ta aipamen eta iritziak eruz dakarzi beren usteak sendotu ta indartuaz. Azkeneko, korapillo guziak askatuta, euskeraren problema dan bezela gelditzen da, eragozpen eta guzti, baiñan ez Unamuno'k itxumenez erabakitzen utzi zuan antzekoa.

Liburuaz Aita Larramendi aundiari eskeñia dator. Eta ez da batera dudarik Aita Manuel'eri andoaindar gazte onen lana oso gogoko izango zitzaiola... bizi baltz... Guk beintzat poz aundia ortu dugu liburuaz irakurritakoa. Erabat ase bete gaitu eta beste irakurleai berdin gertako zaiela uste dugu. Ortaz gañera bada beste ziorik gure poz-atsegiña emen azaltzeko: alegia, euskal barrutian, bai euskeraz eta bai erderaz, idazle berri ta goitar bat dugula jakitea. Martin Ugalde Caracas'aldean gallen zenbillela entzuna genuen; erdel literaturan sariak irabaziak zituala ere bai. Orain, «Ama gaxo dago» «Sorgiñaren urrea» euskeraz, eta «Unamuno y el vascuence» irakurriaz, ozen esan dezakegu Amerika'n sortu zaigula, oso gora ta urrutit joango dan idazle euskaldun bat. Ez da ez, lengo amerikano zaarren antzekoa: bear bada diruz aberatz, baiñan adimenez, buruz, jakitez eta erri-maitasunez urri zetozen aietakoa. Ez! «Diaspora, Euskal-Erriarentzat kaltegarri izan ba-da, Jainkoa'ri esker zitu onik ere ematen asia dugu. Naiz Mexiko, Arjentina, Venezuela, Guatemala eta abar... (2).

«Unamuno y el vascuence» liburitik azken ondoren bat atera dezakegu lan au amaitzeko: zailtasun guztien gañetik: eragozpen guztien gañetik, —eta ezin uka ugariak ez diranik—, euskera sendotu ta indartzea gure eskutan dagoala aurpegi ematen baldin ba dakigu.

Alabaiñan etorkizunerako, naitanaiezko, derriorrezkoa da euskeraren batasunean leiatzea, Azkue maisuak erakutsitako bidetik. Au da euskeldun guztien biotz eta adimenean sartu bear dugun asma. Eta onen alde gure borondate osoz saiatuaz euskera salba eta bizkortu dezakegula aurrerantzean...: adur txarreko igarleen esamesen gora-beragatik.

IBALAN

(1) «Unamuno y el vascuence» Editorial «Ekin» Buenos-Aires 1966.

(2) Ezin utzi ditek e aipatu gabe Toribio Etxebarria'k Caracas'en bururatu duan lan eder eta balio aundikoa Eibar'eko euskerari buruz, eta Euskaltzaindia'k oraintxe-orain argitaratu duana: «Lexicon del euskera de Eibar (Arrate-tikuen izketia) (Bilbo 1966,

ENARRAK

INAKI LINAZASORO

Gure etxetako sarreran, maiz irakurtzen ditugu, al-bidade aundiakin egindako ola txiki batzuetan: "Ongi etorri", "Agur Maria", "Etxe onetan sartzen dana be-rean dago" edo beste agurtza tajuzkoak. Eta izki auen asieran, enara bikotea. Baita ere ormatik zintzilik, ar-rizko edo bustiñazko enara dotoreak, egoak zabal-za-balik... Irudi auetako txoriak, urte guzian izaten dira gurekin. Bañan laister, egun gutxi barru, emen izango ditugu pioka, alai, zorutzen, egiazko enarak, urtero be-zela, udaberrian, —(maizteko Santakutzetako obeto ezateko) etortzen dira.

Mundu guziko jendeak maite ditun txariak dira. Batez ere Europa zarretako errietan, itzal aundia diote. Euskaldunak esaera degu, Ama Birgiña Kalbario Mendian Semearen eriotz bitartean, negarrez zegoala, altzoa zikindu omen zion txepetxak eta txantxangorriak bereala zikin ura kendu. Orduan, Jaunaren odol tanta erori zitzaion paparrera. Orregatik du izena papar edo txantxan-gorri.

Beste orrelako ipui bat badu Europa guztian enarak. Esaten dute bera izan zala Jesus Gurutziltzatuari, ko-roian arantzak bekokitik atera zizkiona. (Zoritxarrez, badakigu gizonak izan giñala koroia ezarri giñonak).

Alemanian, enarari deitzen diote "Ama Birgiñaren txoriak" eta beren apiriak puzkatzea, pekatu galanta egitea diote.

Gure artean ere, orrelako errespetao bear genduke. Maiz ikusten ditugu koskortutako mutikoak, arrika eta aizezko eskopetakin tiroka, txori koitaduak garbitu nairik...

Orain, "Aranzadi, Ciencias Naturales"ko txorimaita-leak, sumatu dute, enarak gutxitzen dijoaztela euskal errian.

Jakiña da, txori auek on besterik ez dutela egiten gure errietan. Bail Badakit zabarkeri txiki bat ere ba-dutela. Apiria duten inguruak zikintzeal Guk ere, ma-kiña bat aldiz, busti ta zikinduak izango gera noski basterrak, baña...

Enarak, agoa izugarri zabaltzeko almena dute, ega dotore, trebe ta pizkorra. Orregatik, egan dijoazela irentsi, arrapatutzen dituzte elbi, ermiarma, eltxo ta mamorro guztiak. Mesede aundia bada, garbiketa one-kin abere, igali ta gizasemeeri egiten digutena.

Laister emen ditugu, gure artean jaio eta erbestean, Aprika urrutiko eguzki epelean, negua igaro ondoren, gurekin udaberri eta udara pasako dituzten enara pox-poliñak.

Ba al dakizute zortzi, amar milla kilometroko biaje astuna, Aprika guztia, beetik goraño, Mediterraneo itxasoa salta, eta Kantabriako lur auetara etortzen, zen-bat egun igarotzen dituzten...?

Amabost egunetik ogei egunera, besterik ez!! Aprika ta Europako txorimaitaleak (ornitólogos) egin dituzte aprobak. Enaran paparra margoldu, askata-suna eman txoritxoari Transvaalen eta ogei egunean Irlandan arkitu zituzten.

"Arantzadi" talde jatorreko txorizale gipuzkoarrak, badute artu-eman besta Nazio batzuetan zaletazun ori daukaten gizonekin.

Eta ikaskizun auek, ardura aundiko jakinduriak di-ralata, aurtengo Udaberrian, nere "Arantzadi" adis-kideak nai dute Gipuzkoan jaiotzen diran enaratxoak, erastundu. Gero ikusteko Uda azkenean (setiembreko Santakutzetan gutxi gora bera, izaten da bere agurra) txori oien, joera, bidea, martxa eta beste gauz batzuk.

Erastunketa (anillamiento) au, erreza deritzaioe apirietan egitea, eta aldanik geien erastundu.

Orregatik, ona emen "Arantzadi"ren gaurko deia, iralurle maite:

Zure etxe inguruan, edo lantegian, enaran apiria ikusten badezu, arren abixatu zazu "Arantzadi"ra, orre-lako lekutan apiri bat, edo bi (amar badira obe) dau-dela. Sociedad de Ciencias Naturales Aranzadi'ren zu-zenbidea Donostiko Museo San Telmo da. Bere urru-tizkin edo telefonoa: 2-29-45.

Eskerrik asko aurrez zure laguntza gatik...!

AITORTZA AUZIPEAN

Antziñako erara biurtzeko asmoak? Eliza dala-ta

«Lan orrek kezketan utzi nau». Ola esan zidan diskide batek «ZERUKO ARGIA» aitortzari buruz oraintsu argitaratu zan idazlana irakurri ondoren (212 zenb., epaillak 19).

Bai. Eliza gaurkotzen ari zaigu. Bearreko, zinez. Ta andik-emendik berritze-otsak indartsuki datozkigu. Betiko zugaizt zarra ostro berriz jantzita ikus nai genuke. Orri ori guziak erori arazi. Len-lengo egiturak eta izakerak astindu.

Aitortza amaikatxo aldiz izan dugu liskarbide Eliz-Kondairaren luzean. III'garren gizaldian arrotu zan ura etzan txantxetakoan izan. Eta XIV'garren, XV'garren eta XVI'garren mendeko zalaparta? Bi Eliz-Batzar Nagusiren jardunaldi izan zan. Amalaugarren eta amabostgarrean bi apaiz izan genitun eztabaida piztu arazi ta Eliza'ren aurkako sailla gidatu zutenak. Bat Ingleterra'koa, bestea Bohemia'koa: Wicleff eta Hus. Biak Constanza'ko Batzar Aundian gaitzetsiak. Amaseigarren mendeko jardunaldia, berriz, Trento'ko Eliz-Batzarrak zerbait ixil arazi zuan.

Gure egunotan berriro azaldu diridu. Aitortza bera Kristo'k ipini, noski. Bañan «pekatuak banan-banan aitortu bear au, baditeke Kristok jarria ez izatea. Ziurki Elizan pixkana-pixkana sartutako oitura bat degu. Mesedegarri iruditurik lege zorrotz batez onartu ta sendotua». Ta «sail aundiak aitortu bear diranean, bakoitzari bakarka pekatuak barkatzeko ordez, zergatig ez danai batera barkatu?».

Ta nastea etorri zaigu. Zer egin? Nora jo?

VI PAULO AITA SANTUAREN ITZAK

1966'go agorrillan otsaundiko Teologia-Billera izan zan Erroma'n. Aita Santua'k idazki bat bidali zien batzartuta zeudenai. Teologuen egiteko bikaña goraipatu ondoren, onelako eskea egin zien: Eliza'ren Maixutza ta bereziki Kristo'ren Ordezkoa'rena beti goi-goian eduki zezatela, ta teologuak Maixutza au aitziindari duela egin dezala lan.

Gure Aita Santu agurgarri onek maiz otsegin digu kristauoi Eliza'ren Maixutza oni omen eta men egin dezaizkiogun. Izan ere, Maixutza au dugu argi-emalle ta zuzendaria lur gañean gaudeño. Bestela, sor ditekuen naas-maas illunean laster galdutak gñake. Areago, Elizarenak aspaldi egingo zukean. Laugarren mendeko muga era etzukean igaro al izango. San Agustin aundiak berak onela idatzi zuan: «Nik Ebanjelioari enioke sinistuko, Eliza'k ori irakatsi ez balit eta ortara beartu ez banindu».

AITORTZARI BURUZ ELIZAK DIONA

Lareun urte dira Trento'ko Eliz-Batzar Nagusia bukatu zela. Batzar onen bidez arildu, osotu ta mugatu zuan Eliza'k arlo ontan kristau batek jakin bearrekoa. Mendez mende Eliza'ren luze? zabalean egizat edukitakoak argitu besterik etzuan egin.

Ona Batzar onek irakatsia, ilabur. Lenengo: Bataioa ezkeroko pekatu astun guziak banan-banan aitortu bearra dugu, azterketa arretaz egin da gero zeinbat eta zein erako diran esanaz eta pekatu-aldagarri aundiak adieraziz. Bigarren: Eliza'k asieratik eta beti erabilli izan du bakankako ta ixilkako aitorketa. Iru-garren: Aitortza egiteko era au Jainkoagandik datorkigu.

Eliza'ren arabera, beraz, pekatuak bakarka ta banan-banan aitortzeko era ez dugu gizonak asmatua, Jainkoagandiko legez ipini baizik. Ez da «Elizan pixkana-pixkana sartutako oitura», edo Eliza'k emandako lege bat, esate baterako «meza entzun eta penitentzi egiteko egun jakiniak ipini dizkizun» legea bezelakoa.

AGIRIKO AITORKETA TA AGIRIKO ORDANA

Len-mendetan bazegon, egon, agiriko aitorketa ta agiriko penitentzia egiteko oitura. Bañan orrek ez du esan nai bakankako ta ixilkako aitorketa ezagun etzanik, ezta «pekatu nabarmenenak eta agirikoak bakarrik aitortzen zituztenik», ezta izkutukoak aitortu gabe uzten zituztenik. Iritzi au pentsalari batena naiz batzuenan izan ditek. Ez, ordea, Eliza'rena. Onak irakatsi ta irakasten duena arras bestelakoa dugu.

Jakiñeko pekatu larri batzueri zigor zorrotz eta berezia ipintzen zieten, urteetan eta baita bizialdi guzian iraun zezaken penitentzi luzea. Agiriko ordañ au askotan bearreko zenun, bañan ez beti agiriko aitorketa.

Ona zer dion Michael Schmaus oraingo alemaniar teologu ospetsuak: «El pecador podía hacer una confesión pública ante la comunidad reunida para una celebración litúrgica, después de haber hecho la confesión secreta y para someterse a una mayor humillación. Como confesión sacramental debía ser considerada la confesión secreta hecha antes de la pública. San León Magno reprendió y prohibió como grave abuso los intentos de convertir en obligatoria la confesión pública voluntaria». (Teol. Dogm. VI- Los Sacram. 589).

Ez ditugu naastu bear agiriko aitorketa ta agiriko ordaña. Beste idazle batek onela dio: «En el caso de pecadores notorios la confesión era generalmente pública... si en cambio el pecado era oculto la confesión también lo era... pero la penitencia y la absolución revestían el carácter público hasta entrado el siglo IV. Cuantas veces no debía seguirse escándalo, a la confesión privada se le unía también la pública, a juicio del obispo o del sacerdote delegado» («Phase», 1967, otsaila, 42).

ANTZIÑAKO OITURA TA ERARA BIURTZEKO AMESAK?

Au irakurri dugu: «Aspalditxotik sartaldeko Eliza erromatarrean, bakarka ta pekatu astun guziak banan-banan apaizari esanaz aitortzeko oitura ta legea degu. Baña antziñako oitura ta era aietara nolera bit biurtzeko amesak sortu dira... Penitentzizko elizkizunen batean alkartutako Elizaren aurrean aitortu gure pekatuak, bañan ez banan-banan bakarka bezela. Ezta pekatu jakin bat izendatuz ere. «Pekatu egin det», «damuturik nago...» edo onelako zerbait bakarrik esanaz».

Egia esan. Lerro oiek ixunditurik utzi naute. «Pekatu egin det» edo olako zerbait bakarrik esanda pekatuen barkatzea irixteko oiturarik eta erarik Eliza katoliku erromatarrean ez bait da sekula izan. Nik beintzat ez dut iñoi ez entzun, ez iñun irakurri. Ta len-lengo oitura aietara itzuli bear genukela-ta, nolatan eska liteke garai aietan erabilli etzan era ori?

Bazegon, bai, agerian aitorketa egiteko oitura. Bañan ori egiten zanean, pekatariak banan-banan aitortu oi zitun bere pekatuak Elizaren aurrean.

Gerrate baten naiz oi ez dan beste zerbait gertatzen danean, eta besterik eziñean, pekatuak banan-banan esan gabe talde aundi bateri barkamena eman dakioke. Leen eta orain. Bañan au beste arazo bat da.

Poz aundia artuko nukean idazleak bere esanaren eusgarri liraken argibide ta frogantzak ekarri izan balizkigu.

Gañera, ez dut uste antziñako penitentzi latza ta luzea gauroko gizonari ongi letorkiokenik, ezta aitorketa agerian egiteko oitura artara biurtzea iñork nai lukenik.

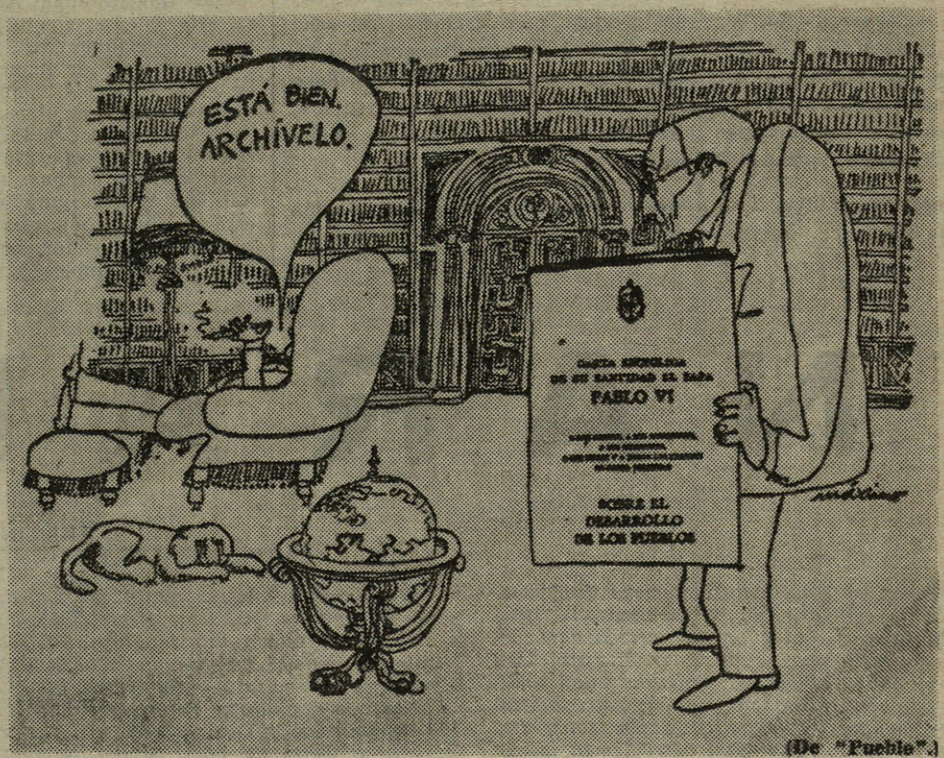
FRANTZIA'KO PENITENTZI-ELIZKIZUNAK

Frantzia'n taldeka penitentzi egiteko era gero ta zabaltzenago djoala-ta, fededunentzat etor litezen arriskuak zokoratzearen, Liturjia-Gotzai-Batzordeak egikera orren alderdi onak aintzat arturik, onelako bi oar (garrantzitsuenak) eman ditu. Lenengo: Egiazko aitorketa ta askespena, sailkako elizkizunak lenago naiz geroago egiten badira ere, beti bakarkakoak eta ixilkakoak izan bitez. Bigarren: Elizkizun oiek ez bitez egin bakarka ta ixilka aitortzeko oi dugun era zarra baztertzeko asmoz, kristauak obeto aitortu ditezzen baizik.

ALDATU OTE DIKETE?

Trento'ko Batzarraren bidez Eliza'k erabaki zuan siñesbearreko egia alde batera utzita, iñola ere ez. Jakintzaren aldetik, baditeke. Zerbait urteetan Trento'ko Batzarraren irakatsitako egi au zearo esitua ta mugatua dela uste izan da. Gaur badira bestelako iritzia duten jakintsuak. Oien aburuz, siñiskai orren alderdi batzuk ongi zeaztu gabe arkitzen dira, ta ortik aldaketa etor dakiguke. Gai au zerbait sakondu- edo nai lukenak, idazlan au irakur beza: «Posibilidad de la evolución del dogma en la confesión sacramental» («Phase», 1967, ots., 56-63).

PEILLO ELIZALDEKO

(De "Pueblo")

GURE ETXEAK BERROGEI URTE BETE DITU LANEAN

Amuebladora Comercial Hispania

Moraza, 3 ta 14 - DONOSTIA'N • IRUN, San Marcial, 12 • VILLABONA - CIZURKIL - B.º Estación, 5.

ESKEINTZA EZIN OBEA!

60 irukoitz, (tresillos): 3.890 pezetatik 28.550 pezetaraiñoak.
40 sofa-oge, (sofas-cama): 2.100 pezetatik 24.750 pezetaraiñoak.

Lo-gelak - Jan-gelak - Egon-lekuak eta abar...

ENTZUN! Erri guzietara eraman eta etxetan jarri duan UTSEAN.

Zerorek aukeratu ordaintzeko era

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

Euskeraz, naiz erderaz egin zure eskea

HERRIAK ETA GIZONAK

nazio-arreko-unea

HERRIEN AURRERAPENA

RIKARDO ARREGI

Ez dago ukatzerik, itz auek izugarrizko gaurkotasuna dute, erabat modan daudela esan ditekete batez ere Aita Santuaren entziklikaren ondorenean. Ez noa ni oraintzilikia ontaz mintzatzea alde batetik oraindik laburpen bat besterik ez dutelako irakurri ta bigarren-goz ez zaitelako gauz egokia iruditzen. Gure artean modan baldago zein baño zein katolikoagoa azaldu ta Aita Santuaren itza bakoitzaren alderago nola ekarri.

Bakar bakarrik entziklikaren izena artu dezagun, «Populorum progressio», Herrien aurrerapena» ta herrialde behartsu, pobre ta kasikan politikariak ahaztua daukaten dato batzuek gogoratu ditzagun. Ori izango da prolema izugarri onen arpegi garratz bat ta gainera arpegi konkretu bat.

Herri edo nazio berri onek Niger du izena. Afrika beltzean dago. 1958'gn. De Gaulle'k antolatu zuen referendum artan autonomia erabaki zuen «Comunaute Francaise» delako izeneko Elkartasuean eta gero 1960' gn. askatasun osora iritxi zen politikaren itxuretan beñeipen. 1.187.000 km2 ditu ta Aljeria, Lybia, Tchad, Nigeria, Dahomey, Haute-Volta, ta Mali'rekin ditu mugak. Bere uriburua Mamey da, berrogei ta bost milla bizilagun ditu. Niger guztian 3.400.000 bizilagun bizi dira 1.187.000 km2, beraz km.2. 2,8 bizilagun arkitzen dira. Arraza prinzipalenak auek: haoussa %50, djema %21, tonareg %11, beriberi, manga ta abar %6. Lege barruan partidu politiko bakarra dago «Partie progressite nigerien». Estaduaren buruzagia M. Diouri Hamani da ta politikari dagokionez Afrika moderatuaren barruan dago.

Herri ta nazio au erabat pobrea da. Beste dato ba-

tzuek alde batera utzita artu ditzagun edukatziookak eta onelakoak. Nigerien 650.000 ume dira eskolako garaiean daudenak. Oientzat 7.900 eskola beharko lirake, ume oietatik 68.000 bakarrik dira eskola dijoaztenak 525 lehen maillako eskolak eta 20 eskola bigarren maillakoak. Beharrezkoak lirake oientzat 12.000 maixu ta oien ordean 1.500 bakarrik arkitzen dira. Oietatik erdiak ez dute lehen maillako ikaskuntzaren txartela besterik.

Edadean piramidea au da ogei urteraino eunetik berrogei ta amalau dira, ogetik berrogei ta bederatziate eunetik ogei ta amasei, gainentzekoak berrogei ta amar urte baiño gehiagokoak dira. Irurogei milla bizilagunen-tzat mediku bakarra dago, beste neurri batean emateko mediku bakarra 20.000 km2.'etan.

Dato oiek naioak dirala uste dugu prolema izugarri oni begirada labor eta azkar bat emateko. Danok dagikunez mundua guztia mintzatzen da irugarren munduari eman behar zaion laguntzaren gain baiñan errealtatea tristena orixe da, estadistikak erakusten digutenez, estadu aberatsak gero ta aberatsago egiten ari dira ta pobreak proportzioan pobreagoak gelditzen dijoaz, ta estadu aberatsak aitatzerakoan estadu sozialista aberatsak ere aiatu genituen oiek ere buruan genituzkelako. Ori egia baida, munduan badirala estadu sozialista aberatsak eta estadu sozialista pobreak. Jakiña, ez dago mailla berdiñean jartzerik Europa'ko estadu sozialista bat eta estadu kapitalista bat baiñan ala ere zenbaite-tan estadu sozialista oiek joera nereikioiak dituztela ukatzerik ez.

Batzuek, Vietnam'go pakearen alde erregutzen ari dira. Beste batzuek, garaipena iristeko erregutzen dute. Ta guk, zer egiten degu?

POLITIKA, ZER?

DESARMEA

Ba dira gutxienean ogei egun De Gaulle'k Frantzia'ren lehendabiziko uspeko edo itxaspeko atomikua itxasoratu zuela. Onekin Frantzia'ren atomika armamentuaren indarrean pauso bat aurrera eman zuen. Ba da, bestealdetik, gutxienean astebete. Humphrey Estadu Batuetako lendakari ordezkia Europa'n izenzela europearrei Estadu Batuek eta Sobietikoen Batasunak izenpetu duten atomika armamentuaren zabaltze-erako tratua Europa'ko Herri industrializatuen kontu ez zijoala adierazi nahiean. Ta ikusten denez ez du oso arrera ona izan, ezta ere aleman eta italiano gobernuagandik ere, nahiz eta auek oraintsu arte Estadu Batuen agindua bat batean eta bereala bete.

Desarmearen auziak beti gaurkotasuna ta une bakoitzean du bere bortiztasun aundia, gehiago gure garaietan, atomika armamentuaren garai auetan. Begira dezagun Estadu Batuetara. Erreinu Batura edo Frantzia'ra ta atomikazko armamentuari etsai aundiena diotenak jakintsuak, ikasiak; prestijiorik aundieneko gizonak, Nobel sariak etab. dirala ikusko dugu. Auek lo dagon gizadiaren kontzientzia bezela dira. Izan ere bere biziko arriskuan bizi gera gizon guztiok munduan atomikazko armak desegin gabe irauten

duten bitartean. Topikoak baldin badira ere errealtate onek gogoratu beharrean arkitzen gera, danoi ta bakoitzari dagokion errealtatea dalako, gizadiaren historia une batean desegin ditekkelako giza bizitza guztia ilda gelditu ditekkelako. Gainera ezin dezakegu desenkusatu geren burua ez gendekigulako esanaz, oiturak errealtate onen garraztasuna ahaztu erazi egin baldin badigu ere ez dut uste inor badenik deus ere ez zekiela esan dezakenik. Beti da ordua ta garaia errealtatean gogoratu erazitzeke ta lehengo aitatu bi gertaera oiek okasio ederra dakarkite desarmeatzaz mintzatzeko. Gainera herrien subdesarrollua ta erdi azitzea gizon askoen preokupaziorik aundiena den ontan lehendabiziko konsiderazioa ori da, zerbait gastatzen duten herriak eta estadu aberatsak bere atomikazko armamentuan ainbat gizon, milloika, goseak iltzen dagoen bitartean.

Baiñan ez gaitzen utopikoak izan, desarmea ez da nola nahi ta itz batekin egin litekiena. Zoritxarrez munduko estadu aberats eta indarmenenetan millaka, milloika ez esateagatik, dira era batera edo bestera armamentuen fabrikaziorik eta defensako presuestotik bizi diranak, be-

raz industri guzti onen biurketan, pake lanerako biurtzean pentsatu behar da.

Bestealdetik berriz desarmearen arazoak "coexistencia pacifica" dalako politikaren lotuta daude. Munduan itxura gabeko agresioak—Vietnam-en amerikanoak daramakiten bezelakoa— ez dute uzten politika ori bere orotasunera eramaten. Gainera, eta ontan dago europearren eta beste batzuen aldetik eragozpenik aundiena, bi aundiak, edo obeto esateko bi aundienak —Estadu Batuek eta Sobietiko Batasunak— bere aldetik desarmatzeko asmoa ez duten bitartean eta asmo ori egi biurtzen asten ez diran bitartean beste herriak eta nazioak pentsa lezakete munduko bi jauntxo bakar bezela gelditu nahi dutela beste bere mailara iristen debekatuaz.

Dudarik ez dago Frantzia'ko ta Txina Komunisten atomika esperientziak armamentuari buruz buruz kondenatu egin behar ditugula baiñan gaitza oietan bakarrik ez ikusiaz, bi jauntxoaren egiteak ez ahaztuaz.

Tomas Leiaristi

BERTSO BERRIAK

Emen degu berriro «Tximela».
Eiz kontuak dakazki oraingoan. Umorez ager-
tuko dizkigu, oitura dun bezela.
Asi irakurtzen:

— 1 —

Eiz-leku ona dala dakigu
Aduna'ko Elbarrena,
ogei eiztari kontatu ditut
juntaturik alkarrena.
Mibit kantua, artean illun,
entzun genduan aurrena,
luma urrea balitz bezela
tiroak berriz urrena.

— 2 —

Lau egabera buru gañean,
lurreraturik aulena,
saio ederra egiña dute
zein iritxiko aurrena.
Il zutela uste, baña zauritu,
egiten zuan errena,
orrelakotan az-ostrea du
gorde- leku ederrena.

— 3 —

Pizti gaxoen paraderoa
eztegu geroztik jakin,
bakoitzak bifa tiro eginda
gero erritan alkarrekin.
Ez gera beintzat gu gizenduko
oiek botatakoekin,
amaika miru mantendutzen da
eiztarien eizarekin.

— 4 —

Sororik soro ortxe dabilta,
belaz eta baratzetan,
arteon ondo esnatu gabe
eizarekin ametsetan.
Ezer ikusten ezutenean
ate-zai ibai ertzetan,
kalte besterik ezte egiten
oiek lur aberatsetan.

— 5 —

Ikilludunak gauz bat ona du;
eztu bildutzen tiruak,
Polbora etxera ajolik gabe
egiten ditu jiruak.
Elurrak lurra naiz zuriz jantzi,
nunai ba-dira tiruak,
nik etxe- alde naigo ditut
pasa olako giruak.

— 6 —

Tapakik bota zilipurdika,
ipar aizea artzera,
«Naparranean» kopak artuta
eguardiz utsik etxera.
Beren maiteak «mar-mar» batean:
ortako joaten al zera?
Obea dezu bide ortatik
lenbait'len egin atzera.

— 7 —

Zerbait esaten kantuz ari naiz,
aspaldi ikasi nun oñez,
neu eiztaria izandua naiz
orregatik dakit orrez.
Elbarrituta jetxi zan arek
ondo zekian latinez,
ta, zuek berriz, gizon bizkorrak,
nuntsu gorde zan jakiñ ez.

— 8 —

Orain ogei bat urte mugatsu,
ikusi nere artia,
belaz putzutan parritzen nuan
«reklamotako» atia.
Zenbat etorri, ainbeste jetxi,
tirua beti merkia,
lurrik batere ondutu gabe
amaika ba-det botial

— 9 —

Bein eiztari bat sartu zitzaidan
meta atzean nengoala,
makurtu zan da, bertan tiroka
ekin zion bereala.
Ni albotikan algaraz lertzen,
esanaz «nerea dala»,
ikusi arte etzun sinistu
ura egurrezkoa zala.

— 10 —

Orain eztago ordun bezela
iñolaz ibiltzerikan,
eizikan ezta ugartu ta
eiztaria gogotikan.
Au esan gabe ezin naiz egon
ezkenean ixilikan,
urte onenak arrapatuta
bizi naizela pozikan.

LUIX ERREZOLA «TXIMELA»
Aduna

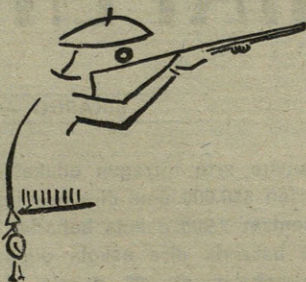
NERE BORDATXOTIK

Basarri

Goazen aurrera, poliki poliki,
Lanz'ek bide— lapurren berri
emanaz.

Eztago dudarik aiek urkatu zi-
tuzten denboran bertsolaria tes-
tigu izan zala.

«Pepek deskantsu ona paratu
du aurten», esaten digu oraingo
aapaldian bertsolariak. Gerora
ikusiko dezute berriro Pepe'ren
aitamena.

Eztiot tankerik ematen Pepe
au nor izan ziteken.

Ainbeste beldurrekin jentiaik
[Belate'n,
uste dut pasajeruak gusto ar-
[zen duten.
Besteren ontasanak ari ziran
[jaten,
Pesalunbria baizik etzuten
[ematen;
Pepe'k deskantsu ona paratu
[du aurten.

Agintarien bat ote zan dalako
Pepe ori?

Gauzak ala du itxura. «Des-
kantsu ona paratzeko» olako zer-
bait bear.

Etzan gañera makala izango
bide aietan joan etorrian zebil-
tzan merkatarien deskantsua,
gaizkilleak urkatu zituztela jak-
iñik. Aieri egin zitzaizen justizi go-
gorra ikusita, ikaratuko zan jen-
dea.

Lengo bertsolari zarrak oitura
aundia zuten «pesalunbrea» itz
zatarra erabiltzeko. Erderazko
«pesadumbre» adierazten du, ta
utsa ori agertzeko euskerak itzik
ezpaleuka.

Zenbat arroario eta eriotze,
mundu ontan klaroki aitortu
[dituzte.

Ainbeste gaiztakeri, zirelarik
[gazte,
geiago eginen zuten utzi bali-
[tuzte,
azkenian ederki pagatu dituz-
[te.

Plorentino Goñi jaunak azal-
pen au egiten du.

«Nota: arrobatuz y arroario
equivalen a robar, robo».

Etzait sekula gertatu «arroa-
rio» itza entzuterik; gure «lapur-
keta» esan nai du ari denez.

Ikus dezagun, ondoren, bertsola-
riak egiten dun eskaria.

Gaizki egin bazuten aiek mun-
[du onetan,
padezitu zituzten azken egu-
[netan.

Baldin «por si akaso» badaude
[biarretan,
beren zorren pagatzen purga-
[torioetan,
errezatu dezagun eken fabo-
[retan.

Biotz oneko agertzen da ber-
tsolaria eskari au egitean.

Urrango ontan berriz, gaizki-
lleen gurasotzaz oroitzen da. Ara
nolatan:

Azer kontsuelua, ai, guraso-
[ena,
umiengatik artzen orrenbeste
[pena!
Azi eta ondoko pagamentu
[ona;
azkenekoz erortzen gaizki da-
[billena,
ori da mundu ontan pentsatu
[bear dena.

Gizonak mundu ontan pentsa-
[tu bear luke,
nundik etor ditekene orrenbes-
[te neke.
Jaungoikoari oiuka mixerikordi
[eske,
baña etzieten utzi nai adifia
[epe,
padrino ona zuten azkeneko
[Pepe.

Ona emen nun dakazkigun be-
rriro Pepe'ren aitamenak.
Moralista baten antzera azal-
duko zaigu orain bertsolaria.

Asko gurasori nai diet adie-
[razi,
beren umiak nola bear dituz-
[ten azi.
Injendo gaiztoak aiez galerazi,
eta Jaungoikoaren legia arre-
[razi,
nai dutena egitera beñere ez
[utzi.

Itxurak diranez, bertsolariak
kontseju onak zitun besteren-
tzat. Berak etzun izan bear asko
baliatua.

Ara zer dion len aitaturako Go-
ñi jaunak:

«Debió ser sujeto de algún
cuidado como se deduce por sus
propios versos».

Oraindik bertso mordo dexten-
tea uzten det argitaratu gabe.

Jainkoaren amar aginduak go-
garazten dizkigu bertsotan eta
aiek zintzo betetzeko agintzen
du. Baña, bukaeran, bere peka-
tuak aitortzen ditu gordin gor-
din.

Kalabozo batean moldatutako
bertsoak dirala ikusten degu. An
zeukatenean zerbeitetan utsegi-
ña egongo zan.

Utzi dezaigun berari itzegi-
ten. Eztigu ezertxo ezkatutuko.

Kalabozo batian kantuen pa-
[ratzen,
gosiak il urrena, oztak akaba-
[tzen.
Ezta engusteria, ala ari nin-
[tzen,
anima difuntuak naute anpa-
[ratzen,
pasa baño errexago dirade
[kontatzen.

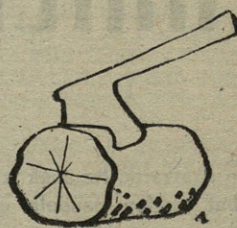
Goseak eta oztak akabatzen,
umore aundirik ezin izan bertso
alaiak tajutzeko.

Breala ikusten da «desespera-
zio» bizitan zegoen gizona zala
gure bertsolaria. Bizitzak etzion
ezer onik eskeintzen. Berak ere
ez saiatu nai nunbait legeko bi-
zitza bat eramaten. Lanik egin
nai ez, eta ezer egin gabe bizi-
terik ez. Arrastaka ibili bear be-
ti justiziaren beldurrez. Kartze-

la ostaturtat. Iñork ikusi nai ez;
legearen igesi beti.

Birau aundi baten tankera du
bigarren puntu onek:

«Ojala il banintz bataio egu-
nean!»

Auek dira ezagutzen eztegun
egillearen azken bertsoak. Au da
azken aapaldia:

Ez banintzen ni jaio señaile
[onean,

ojala il banintz bataio egu-
[nean!

Alperrak gauza onik ez; ain
[gutxi lanean,

beti persegian eta kartzelean,
eztakit zer bearko den nitaz
[azkenean.

Gezurra dirudi aurreraxeago
kontseju au eman zezakela:

«Azkeneko erortzen gaizki da-
[billena,

au da mundu ontan pentsatu
[bear dena.

Oro idatzitako esku berak no-
la idatzi lezake «Ojala il banintz
bataio egunean?»

«Pentsatu bear dena», baña
askotan pentsatzen ezteana izan.
Beste gañontzean ez litzake ain-
bat gaizkille izango bazterretan.

Nere ustez, bertso auen egi-
lleak artu— eman batzuk bazi-
tun urkatu zituzten bide— lapu-
rrekin. Aurreko astean ikusi gen-
dunez, aietako batek enkargatu
zizkion bertsoak. Urkatu baño bi
urte lenagotik enkargatu ere.

Pentsatzen zuten nunbait gaiz-
ki bukatu bearrean zeudela.

Bertsolariak pentsatu ote zun
bertso auek kalabozo batean,
otzak akabatzen zegola jarri
bearko zitula?

Etxaun zuberotarra bere den-
boran zorigaitzoko izan bazan,
napar bertsolari onen azken ai-
tortetak entzunda, aren tankera
pixkat ematen diogu.

Aurrekoan nion bezela, neu-
rrian trakets dauden bertsoak di-
ra; ezte meritu gelegirik ber-
tso modura. Kondaira zatiak di-
rala ezin uka ordea.

Ezer gorde ta ezkutatu gabe
beren akats guziak liburutun utzi
zituzten idazleak gero ta ixtima-
zio aundiagoa izaten dute. Ala-
koen liburuak arrapazka saldu
izan dira. Danok ditugu geure al-
galtasunak. Estaltzen alegintzen
gera ordea. Bat izan eta bestea
erakutsi.

Argatik ixtimatzen dira mozo-
rro ta kareta guziak aidera bota-
ta diran bezela agertzen diran
gizonak; beren pekatuak garbiro
mundu guziaren aurrean aitor-
tzen dituztenak.

Oietako bat gendun napar be-
rtsolari au. Eztakit mundualdia
nola bukatuko zun, baña beldur
zala bai. Begira bere bukaerari:
«Eztakit zer bearko den nitaz
azkenian».

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Bartzelona, Zaragoza, Valentzi, Madrid, Oviedo,
Gijon, Iruña, Bilbo eta Gazteiz'era.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

«Etxaniz» sal-gaiak

BURNI - GAIK INDUSTRIETARAKO

- Nolanaiko lan-tresnak
- Urkatxoak - tornilloak
- Galtzairuzko bolak
- «ELAY» kopiadora, zura saillean lantzeko.
- Kanpotiko salgaiak.

Bermingan, 11 — Urrutizkiña: 16878 - 23203 — DONOSTIA

GAZTE NAIIZ

GEUREA ZER?

ELKAR ULERTU BEARRA

Aldaketa, mugimendua, bizitza, auek ditugu egungo errealidadea, baztertu eziñeko zerbait. Errekako ur garbiaren antzekoa degu bizitza. Gu ere beti aurrera, mugituz, geure nortasunari itsatsita, gure elburua lortu naian. Badirudi gainberan gelditu eziñak, bizitza berekin duela. Begira bestela luzaroan geldi dagon urakin gertatu oi dana. Ustela dario, eriotza nabarmenduz.

Zoritxarrez askotan ez degu holakorik onartu nahi. Anhitzenirritiz aldaketa zenbat eta gutxiago obo. Eutsi raio-gun gaurkoari, esanen dizute, geroaren berri ez dakigu ta.

Aldaketa ez degu bizitzaren ezaugarri bakarrik. Bizitza aldaketa baida. Izadia'ren munduko bizidunak, aspertu eziñeko pirabiran agertzen zaizkigu. Geu ere aldatzen goaz. Geure gorputza ez da lengoa. Asmoak, ideiak, egunetik egunera arrunt diferenteak dakusgu. Absolututzat genitun baloreak, gerora maizetan baztertuak ikusi oi dira. Guregan ez degu segurantzirik. Gaur argi ta garbi ikusten duguna, ez ote da oinperatua izanen? Zelakoa da gure bizitzaren alburu eta egitekoa?

Zerbai konkretatuz, naikoa da geuri gertatzen zaiguna aztertzea. Ni esate baterako ez nauzu lengoa, aldatzen noa. Baiñan badugu gugan irauten duan zerbait, persona guztiak oiñarriztat daukagun zerbait, ots, gure nortasunaren muiña. Gure bizitza bertan finkatzen da. Gafiontzekoa

zugaitz orrien antzekoa da. Zugaitza, arbola, orriaren, ostroaren bearrean arkitzen da, azi eta biziko bada. Ostroa bere egitekoa bete ondoren il egiten da, beste berri batzuen bidez, zugaitz bizitza indartu ahal izateko. Orria aldatzen da, eta bitartean, arbola azitzen eta osatzen dijoakigu. Gugan ere berdin gertzen da. aBiñan gugan zer da ostroa, ots, aldatu eta galdu bear dena, eta zer tronkoa?

Gure herria, Euskal-Herria, maillan berdiñean dakusgu. Luzaroan bizi dedin bere arnasa sendotu bear degu, bideak errextu, eragotzen dien trabak kendu. Ortarako gure Herriaren muiña, euskal nortasunaren oiñarria nun datzan argi ikusi bear degu.

Lehenago, gure oiturak, jazkerak, dantzak eta abar, aintzat artzen zituzten. Etzitzaien iruditzen hoiek gabe egizko euskalzale izan zitekeienik. Gaur, berriz, trajea eta korbatatz jazen gera blusaren orde. Orregatik bigarren mailako euskaldunak geranik ez det uste. Orra bada, len aintzat artzen ziranak, folklorekeritzat daukagu.

Zer da bada, gugan irauten duena. Izkuntzak garrantzi aundia du, noski, baiñan euskerari begiratzuz, ez ote dute ondorengoak folkloretzat artuko? Orduan zertarako lan egin? Zertan datza bada gure nortasunaren oiñarria? Geurea zer?

MIKEL UGALDE

IRU EUSKOTARREN GERTAERA BAT

Pelota tokian, aulki batean jarrita nengoan. Ez neukan gogorik itzik egiteko. Barrua oso illik neban, eta itun nintzan. Otz, otz.

Batzuetan, argitasun barik, barrua ilda lez izaten dut, ezertarako gogo barik.

Lenengo jokua amaitu, ta deskansoko garaia eldu zan. Nik geldik jarraitu neban nire lekuan.

Alako baten, atzeko gizon batek deitu eustan, nire oiñetako aurrean, milla pesetako bat egoala esanaz. Bai, etzan gezurra, milla pesetako egoan, eta ariñ be ariñ artu neban. Banakien nirea etzana, ta nire alboan egoazen lagun biren bez. Orrela pentsatuta, segundo bat igaro baño lenago, nire aurreko bateri milla pesetako emin neutsan, berea zalakoan. Baña, emon da gero, oartu nintzan, oso gaitza zala nire aurrekoarena izatia millakoa, sakeletik ausi bayakon, milla pesetako egan eginda etzan etorriko nire oin tartera. Beste zer batezere oartu nintzan, eta bi letiak autsa zeukala zan.

Orregaitikan, auxe esan neutsan:

—Milla zurea dan ikusi nai dut, zalantza dut eta.

Gizonak sakeletik atara eban dirua, ondo batuta, tolestuta, millako batzuk zenbatu zituan, eta.

—Bai, nirea da, esan eustan.

Beste argitasun bat nai dut egin. Ni ez naz gauza batzuetan zeatza, baña, millako aundixe emon da, eskerrik-askorik bez? Zelako gizona zan a? Euskalerrikoa ala Marte aldekoa?

Ez, Martekoa ez, euskeraz egiten eban eta.

Denbora pixbaten ixilik egon nintzan, nola jokatu bear zan pentsaten, nire buru kinten lez ikusten neban da.

Nire barruaz galdezka nengoala, gizona igon zan bere aukitit.

Orduan auxe pentsatu neban: Onek, bere millako politas iges naiko dau egin. Eta bere ondoren, kaleraño joan nintzan. Kalera begiratu neban, eta iñor ez neban ikusi. Ezin zeintekean olako ariñ ibilli nire gizona, atzetik ariñ joan nintzan eta.

Barriro, pelota tokira sartu nintzan, ia ikusten neban. Leku guztietara begira, begiluze aundian lez, eta emen dator gizona, egal batetik.

—Zu, ez nago konforme, millako ori zurea danik, eta barriro ikustea nai dut, zenbat diru zeukazun.

—Zenbat diru jaso duzu apostuan?

Bosteun peseta, erantzun eustan.

—Eta zenbat diru zeunkazun asieran?

Sei milla peseta.

Ordu, millakoa geiago daukazu, 7.500 peseta daukazu eta. Eldu neutsan millako ari, ta berak ez eutsan izten. Eta kendu baño lenago:

—Artu 500 peseta ta erdibanatu egingo dugu millakoa, esan elstan.

—Nola? Esan neutsan. Zuk millakoagan zatirik es daukazu.

—Zeuria be ezta, erantzun eustan.

—Nirea ezta? Egia, baña neuk billatu dut eta zuk ez daukazu eskubiderik ezer artzeko.

Au esanaz batera, eldu neutsan millakoari, ori ezta gizona izate, ori baño gizon geiago izan bear da, esanaz.

Begiak jetsi ebazanian, erantzunik jaso barik, neure aukira joan nintzan.

Une batera, jarri zan gizona leku bi berago. Lotsatu, konteixu, etzan atrebitu nire aurrean jarten.

Asi zan bigarren jokua. Ni begira besteari, pentsaten: Onek dauka arpegia! Eta baita ere: Kinten bat lez ibilli naz asieran, baña pozik nago orain, egia billatu dutelako! Gaur gabeen, ondo egin neike lo, odol berotasunik barik!

Nire alboko adizkideari:

—Millaotatik zati bat emon bearko deustat, lenengo gizonari, esan neutsan.

Eta adizkideak.

—Bai, ala tokaten da.

Alako batean, diru-gordetzalle gizon ori, jaso zan, eta billetia nun zegoean aditzera emon eustan beste gizonaren alboan jarri zan.

Ni pentsaten. Besteari esango deusta, berari zati bat tokaten yakola, adierazi eustalako.

Okertu nebazan begiak, eta belarriak zorrotz, baña ez eutsan ezertxo esan, eta denbora gutxi barru, igon zan, eta aldendu zan.

Ordu, adierazi eustan gizonagana joan nintzan, esanaz: Zu, millako au, erdibanatu egingo dugul!

Eta orrela alkar agurtu gendun, biok pozik, mirari uras.

Amaitzeko, uste dut, gertaera onek garrantzi aundia daukala, batez be, iru euskotar-euskalduneri gertatutakoa dalako.

Eta esan geinke:

—Euskalerrian "alako" euskotar gezurtirik eta maltzurrik ez dugu bear.

—Euskalerrian euskotar egizkuk, zintzuk, bear dugu.

—Euskalerrian, "benetako" jaun-andreak bear duguz, gure erri maitea egon biar dan lekuan ipintzeko.

URKITARQOL

Elkar ulertu edo konprenditu bearra. Ona emen, gaurko lanik ederren eta garrantzitsuena. Ondoren on eta ugarien itur-buru bai'da. Askotan orde, oso zail egiten zai-gun onbide edo birtutea! Nere iritiz, gaur-eguneko giza-diak bear-bearreko dun bidea auxel!

Gure artean, onbide oni toki geiago emango ba'genio, gaur, inguruetan dugun ikusi-eziñaren orde, beste zerbait izango litzake; pake, maitasun t.a. len esan bezela, beste zorion ugariak ere izango genituzke. Baña, bide ori latza ta gogorra da; askotan gure buruari uko egin eta besteengana irixtea eskatu ta agintzen diguna.

Gizonak, gizona dan bezela onartu bear du; gizona dalako besterik gabe, begirune aundia zor zaio. Era-berean, sendi, ta erriek ere, beren izateari ta gizonari begiratuaz, denok elkar ulertu bear dugu.

Denok dakigun bezela, errietaz batez ere, gizonen artean oldozkera edo pensakerak bereizten dira; ala ta guztiz, denok elkarrentzat begirune beari Bakoitzak bere oldozkerari buruz, bere ondorena gizonaren onerako ba'da beintzat, aurrera egin bear du, gai batean bezela bestean ere, au da, gizonaren egite ta izate osoan.

Gai ontaz, zer egin ta ekinaldi aundia dugu. Gizonen arteko ezberdintasuna ere, begien aurrean dugu, bañan, ez orde nor-bere gogoetara erabiltzeko, bata besteari laguntza eskeintzeko baizik. Dirudunak, beartsuari; jakintsuak, ezjakiñari; aaldunak, ezindunari t.a... Orrela ezberdintasun au gorrotorako ez baña, maitasun bide biurtzen da. Ta bide ontatik zuzentzen ezipagera, au da, besteengana irixten ez ba'gera, gure erruz, gerekoikeriz, eta arrokeriz izango da. Bai orixe, ELKAR ULERTU BEARRA DUGU! Ulertze onen ondoren ona gizadiarentzat izango da. Gaur-egunean, gizona ezin liteke itxita bizi; bai oldozkeraz, begiratzuz, sentitzez t.a., gizadiaren elburua iritxiko ba'da beintzat, zabala izan bear du.

Beste aldetik berriz, gizonaren askatasuna nork ez du aitortzen? Gizona aske da, ta bide bat edo beste aukeratzea era batera edo bestera oldozteko ere, baimena ba-du. Gizon bakoitzari Jainkoak, bakoitzasun edo kualidadeak eta nortasun berezia eman dizkio, ta era berean erriei ere. Era ontan gizadia osatzen da. Ori dala-ta Jainkoak, ezberdintasun ontan, gizadia oso-osorik maite du.

Jakituri edo zientzi garaian bizi gera; urte auetan iñoiz baño garbiago, bat bestea baño altsuago, jakintsuago t.a. dala dakusgu. Jakintsuak diotenez, gizadiaren onerako ezberdintasun au bear-bearreko da. Orrela izanik, lan sakona gizonari eskuratzen zaional Gizadiaren etorkizunari begira ezberdintasun au zuzentzea alegia. Ene iritiz, askatasunaren ondoren bat, ezberdintasuna da. Beraz ba, gizona dan bezela onartu bear dugu, ta gizonak, Jainkoa'gandik artu ditun almen eta nortasun ori, gizadiaren galerako ez darabilkin bitartean, elkar ulertu bearra, noski.

Jainkoa'k gizonari nortasun au ain biotz-barrenean ezarri ta gizona, askatasun egarri beti izan dalarik, indar eta gai-zaleki edo materialismua nagusi izan dan lurralde ta garaietan, pentsakera ta askatasun au aaztuak izan ditugula ba-dirudi. Bañan azkenurte auetan, Aita Santuak Eleizaren izenez, gizadiaren aurrean eta bere onerako, noski, gai oni indar-berritu bat eman dio, ta ludi osoan zear, aize-berritze au zuzentasuna bide dualarik, erritik-erri, txokorik utzi gabe, gizonaren alde or dijoakigu.

Gaur-egunean ainbat eta ainbat guda, ixkanbilla ta ulertu ezin da, baña, ulertu-ezin au, ez da eziña dalako, len esan bezela, askotan zail eta gogor dala-ta, gure aldeko laguntzak elkarri ukatzen dizkiogulako baizil. Gizonak, elkar ulertzeko bear dan almena ba-du; adimen, almen eta borondatea edo nai izatea ere berekin ditu ta onbide edo birtute oen bidez iritxi eziñekorik ez da.

Gizonak gai ontaz erantzunkizun aundia du ta kristau izena daramagunok aundiagoa oraindik. Kristo'ren agindu nagusienetako bat auxe bera bai'da; gizonak, eta gizonen bidez, erriek osatzen diranez, nor-bere berexitasun, ezberdintasun eta nortasunez ditugun eskubideak ezaguturik, elkarren gana irixtea alegia. Gizadian, zuzentasunak eta maitasunak garaille irtengo ba'dira bear-bearreko, noski.

Nork-bere aldeko alegiñez, gaurko gizadiari ELKAR ULERTZE ontan JAINKOA'k lagun dezaigula.

O'TAR IÑAKI MIREN

inter
radio **tv**

Saltzalllea:

CENTRAL DE MATERIALES ELECTRICOS S. A.

Beste edozein markakoa balño
iru aldiz berriago ta gaurkoagoa

Ordaintzeko erreztasun aundiak

San Prudentzio festak Gazteiz'en

«Manuel Iradier» talde ibiltaria San Leon'en.

“Manuel Iradier” bazkun ibilkariaren egintzak

Jainkoari esker ezta aspertze dana gure Araba ta Gazteiz'ko gaztediaren artean.

Nunai, kulturaren alde edozelango egintzaketan ari diran taldetxo batzuk bizi dira, bakoitza ondo zuzendutak zalekoi trebetuaz beren gain gizadi bat bestearekin lotu-lana, gogoz artu dutela obekitzen.

Obeago ezagutzen dedan ezkerre ta danen aurrean eredu bezela artzen, gazteiztar Alkartasun bat autatuko det lantxo au egiteko: “MANUEL IRADIER IBILKARIA” edo “EXCURSIONISTA”.

Orain amazapi urte jaio zan, Iradier'tar Imanol gazteiztar ikerle ospetsuaren izena artuaz, eta seireun eta berrogetamar lagun ditu orain, ta bere “kolkoan” kulturaren alde lan egiten ari diran talde asko dira. Guzti auk bizidunak, mendiak ibilkariz edo “eskursionista” moduz artzen, bere oitura dan bezela (ots aundirik gabe), beren bideai lur paregabeko au ezagutu-erazten, eta ezagutze orren bitartez bizi diran leku eder au maite ikasten. Aldi berean, itur, landa, aterpe ta abar garbitu, eraiki ta zaintzen; mendi tontorretan gurutz, idazkutz, burni-xafra, arri-bakar edo “monolito” mugarri ugariak ipintzen ari dira ere.

Lan guzti au osatzen Euskalerri'ko bazter guztietan igaro-aldi edo “travesia” egiten dituzte ta kanpaketan ere ikusten zaie.

Irteta auetan, Mikoloji, Bioloji, Natur-Jakintza ta Belar-Jakintza taldekoak mota ugariak biltzen dituzte. Berenekin, argazki ateratzaleak, edonun beren begi zorrotzak ipini ondoren, argazki politik ateratzen dituzte, gero Bazkunaren biltokian berriro dirala “laboratorio” antzeko antolatut duten gelan.

Gazteiz'en bertan, uri zar nagusi au obeto ezagutze-ko, ibillaldi ederrak (“inkursionak” bezela izendatu-koak) antolatzailea da. Onen bidez, erritar guziori beren

txokoren edertasunak erakusten dizkie. eGiago: negu-gorri aldian, txango-txiki —egun erdikoak— probintzi edo lurralde bazter guztietara erazten dituzte elburu berean. Baita “diapositiva” ta agiri-bilduma (dokumentalak) erakustaldian maiz ematen dizkie ere. Iru illero-ko aldizkaritxo bikain argitaratzen dute beren bazkide ta adizkideak berriak ematen.

Gauna'ko Bitor Deunaren leku-santu ondoan dagoen aterpea (Itxogana pean) zaintzen dute ere ta berarekin laguntza aundia ematen diote elizatzko orri.

Histori-billatze bidetik jotzen du beste taldetxo bat-ek. Bere lanak lenago esan dudan aldizkaritxoan bertan argitaratzen dituzte baita edozelango mintzaldietan ere.

Beste geiago bat Arkeoloji-billatzea da. Leize, zulo ta antzin-antziñeko erritxo (Lengohistorikoak), zearo ikertzen ari dira. Lan eder au beti ixillean baña ez orre-gatik gutxiago ezaguna.

Ederti ta Folklorea, «Manuel Iradier»-ren Abesbata ta «Gaztetxu» Euzkodantza talde pean daude.

Bi talde auk beren elburu bereziagatik Bazkunaren izena aunditu ta ezagutu-erazten dute. Soria, Madrid, Guadalajara ta beste kanpoko urietan abestu egin dute, Euskalerri osoan ere.

«Gaztetxu»-koak gazteegiak izanik, Euskalerrian bakarrik dantzatu dute, baña ziur nago denbora gutxi berri (aundiagoak izan ditezenean) ao-zabalik mintzatzun entzungo degula.

Au ez da guzia oraindik, bai naikoa bukatzeko noski.

Nere zorion-agur beren Ipintza ta Elorriaga zuzendariei ta berenekin Bazkun ontako guziori, gure erri-kulturaren alde otsik gabe ain aundi lanagati k.

ELEDER

Euskal giroa Gazteiz'en

Oraintsu, aurtengo iragan ilbeltzaren 10'n, bederatzi urtebete joanak dira, Mitxelena ele-jakitin jaunak Gazteiz'ko Aurrezki-Kutxa'ko biltzar-tokian itzaldi mamitsu bat eman zuenetik. Eta bere itzaldiaren luzeran erabili zuen gaia, adigarri ta jakingarria izan zan, benetan, eta auxe: «Euskera Araba'n», alegia.

Nik ere, —goian ongi irakurri aal-izan duzunez, irakurle maite ori—, nere idazlantxo onen burutzat artu dut, baña gaia beste bidetik eramanaz.

Ba-dakit, aurretik, gaurko egunetan ez dala ezer izkutaturik bazterretan, ezta ez-ezagutua ere, batez ere jakin, ezagutu ta arakatu-naian setaki ta isituki ari diranentzat. Orretxegaitik, ene ustez beintzat, zuenetako geienentzat ere oso ezaguna izango zaizue, noski, Euskalerri'ko erdel lurralde guzia, naiz Araba'koa, bai Naparro'koa ta Bizkai'koa. Eta izan ere, esandako iru auen artean Araba dana, bere luzeran eta zabaleran ia erdelduna dala, ontan ez dago zalantzarik, baña ez bere osotasunean, eta askoz gutxiago oindiño euskaldun endekatu batzuek uste duten giñoan edo neurrian.

Egia da euskera ez dala arabar geienek mintzatua, oraindik iparraldeko erri ta errixka batzuetan parra-parra mintzatua ba da ere. Baña alarik ere, Araba'ko uri, erri, errixka, baserri, erreka, ibai, mendi, mendixka, mugalde, solo, lurralde, iturri ta arabar geienek abizenetan bizi-bizirik dirau oindiño: eta aipatutako guzi onen gañetik euskera bizi da arabar askoren biotzetan, batzuetan erdi-lo, baña beste batzuetan, ordea, erne ta bizkor agertzen da euskaltzaleasuna. Ontaz edo artaz, euskeraren iraunkortasuna agiri da Araba'n nun-nai. Eta era berean ere, euskeraren egoera iraunkor orrek gogoratu ta esan egiten digu, gau ta egun, arabarrok euzkotarrak gerala, naiz erdeldunak izanarren.

Norbaitek, au irakurtzean, bere kolporako esango du noski: baña ben-benetako euzkotarra izateko, lenengo ta bein euskeraren jabea izan bear da; eta auxe, euskalduna. Bai, egia da, nolana ere; orregaitik arabar gazte askok beren urratsak zuzentzen dituzte bide ortatik, beren buruari euskaldun izena emateraño eramango dituen bide bertatik. Alakotz, Gazteiz onetan azken amar urteetan eratu diran euskal-ikastaro batzuei ugariki erantzun diete euskal-ikasleak. Eta zerbait azaltzearen, ona emen, ondoren, 1958'ko otsailaren 17'neko «Pensamiento Alaves» egunkarian irakurri genuena: «Len esan genuen bezelaxe, Gazteiz'ko «Ramiro de Maeztu» Institutuan euskeraren irakaskintzari asiera eman zaio aste ontako astelene-tik». Eta jarraitzen zuen: «Berreun eta berrogetamar euskal-ikasle zenbatu ditugu izen-leirokadaetan, adin eta gizarte-mail guztietakoak...».

Eta esandako egunkarian berri atsegingarri ori irakurtzen genuen aro be-rean, euskeraren aldeko aalegiñak sortu ziran, naiz itzaldietan, bai euskal-ikaskintza ta irakaskintza, eta beste euskal-arazoetan ere bai.

Aipagarria da, emen ere, «Radio Vitoria»-k euskeraren irakaskintzaren alde egin zuena, bizpauru urtebetetan gutxienez. Eta «Pensamiento Alaves» egunkariak ere gertakari oni buruz idazten zuen: «Beste izkuntzetan egin ditekena, euskeraz ere egin dezakegu. Beraz, «Radio Vitoria»-k bere gain artu duen euskeraren irakaskintza, bide onetik eraman ezkerre, onuragarria izango da noski. Baña ez bakarrik euskeraren etorkizunari begira, baizik euskalkulturari buruz ori bera esan dezakegu alegia».

Bospasei urte geroxeago «Jesús Obrero» eskoletan beste euskal-ikastaro bat eratu zan, Jesu-Lagundiko Lezama Aita agurgarria, nagusia zala. Baña zoritxarrez, Lezama Aita Prantzi aldera eramana izan zan laister, eta orregaitik euskal-ikastaro orrek bizi laburra izan zuen.

Alan bearrez, Lezama Aita gogoratzean, —au arabarra ta euskaltzale sutsua, erdelduna ba zan ere—, daturkit oroienera beste jesu-lagun ura, arabarra ta gazteiztarra jaiotzez, eta Olabide abizenaz ezagutu genuena; izan ere, Olabide Aita, Idazteuna edo Biblia osoa euskeraztu zuena. Baña, gure Olabide Aitak beste aipaldi berezi ta lizeago merezi du. Eta oraingoz beste urtegorako utziko dut, lenengotik artu dudan arira berriro joateko.

Eta iragan urtetik, beste euskal-ikastaro berri batek bere tokia aurkitu du «Escuelas de Artes y Oficios» izeneko eskoletan. Eta oi dan bezela, oraingo ontan ere euskal-ikastaro berri au oso laguntsua izan da; bertara zintzoki dijoazen euskal-ikasleak gure izkuntza aalik garbi ta osorik jakiteko gogoz heterik egiten dute.

Oraintsu ere, «Estibaliz» aldizkariak —Estibalitz'eko Aita Beneditarrek argitaratzen dutena— bere ogeitabost urteak izatez betetzean, euskerari bi orrialde eman dizkio, «Araba'n Euskeraz» buruean. Euskal-orrialde bi auetan aurkitu ditugu bi idazlantxo. Bat itz lau, eta bestea, itz neurtuz. Lenengoa, Baztarrika'tar Irena da; euskera garbi ta erreaz idatzita, eta beraren gaia irakurgarria. Bigrrena, Etxaniz'tar N'en iru bertso, «Estibaliz' ko Amari Pozkarioak» idazpuruaz agertzen diranak.

Bestalde, igandero ta jai-egunetan euskal-meza berezia ematen da Bri-jidatarren eleizan, eguerdiko amabi t'erdietan. Baña onezaz gañera, eliz-barruti ontako apezpiku jaunari beste euskal-meza eskatua da, Zaramaga auzoan bizi diran euskaldunentzat.

Orra or, bada, oraingoz asko ezpa da ere, nolatan diardugun, Araba'ko uriburua ontan, euskal-izkuntzaren alde. Eta aldi batera, emen ere esana da: EUSKERA ARABA'n agiri da, eta bizi ere oindiño. Eta euskaldunok, zeatzago esateko, euskaltzaleok gure etengabeko euskal-lanean jarraitzen ba du-gu, Euskalerri'ko erdel lurralde guzia euskaldundu egingo da.

ARMENTIA

MAISTRA TITULODUN NESKATXA TA ANDREAK

Entzun ongil

LAU TOKI ZUENTZAT

(—Oietako bi aurtxo-eskoletan—)

“FUNDACION FRANCONI”

Oria'ko Alegri'n —(Gipuzkoa'n)—

ESKABIDEAK, Maiatzeko 15'rarte artuko dira. Agiri oietan jarri itzazute, zuen orai-fiarteko lanak, Inspekzio-Ikustaldiak, dakizkizuten izkuntzak, aparteko ika-saldiak, zuzen jokitutako agiriak, zure izen eta beste alderdi onak, eta abar...

LEIAKETA ONARTUAK (Oposizio aproba tuak) eskatzen dira.

Lan-saria ta aren gañetiko ordaiña bakoizka erabakiko da. Bialdu zuen eskabidea Alegri'ko FUNDACION FRANCONI'ra.

ESKERRIK ASKO

Ez Merkenak,

Bai Onenak!

Ianari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora po jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gadera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

San Prudentzio festak Gazteiz'en

EUSKERA ARABA'N ARABAK ARMENTIA'KO ELIZA ZARBERRITU DU, BERE ZAIN-DARI PRUDENTZI DONEAREN OMENEZ

Euskerarentzat ere ba-dator uda-berria. Azken urte auetan Euskal errietan, an ta emen, nunai, euskeraren aldeko giro berria sortzen ari da. Euskaldunok noizbait lotatik esnatzen eta konturatzen asi gera euskerarik gabe Euskalerrria ez dala Euskalerrri. Euskeratik dator Euskalerriaren izena. Ta baita ere Euskalerrriaren izatea ta nortasuna. Euskera - Euskaldun - Euskalerrria. Bestaldetik euskera dugu Europa'ko izkerarik zarrena ta bear bada aberatsena. Orrelako altxor bat gal-tzen utziko dugu ba? Ortik gaur euskaldunon artean nabari da euskeraren aldeko zaletasun berri ta bizia.

Ta Araba'n zer? Ori da emen bi-zi geranoi askok egiten diguten gal-dera. Bizi da oraindik Araba'n eus-keraz? Ba-du indarrik? Zerbait egi-ten da euskeraren alde? Ta gerora-ko itxaropenik?...

Bizi da bai Araba'n euskera. Ta ba-du indarra oraindik. Ez dezala inork uste Araba'n euskera azkene-tan dagola. Gaur bertan Aramaio aldean euskera besterik ez da en-tzuten. Gorbea-azpian eta Legutia-no edo Villarrealen aldean oraindik baserri askotan euskeraz itzegiten dute. Ta Gazteiz'en bertan 8.000 lagun ba omen dira euskera daki-tenak, oien artean gipuzkoar eta bizkaitar asko. Euskal arnasa bizi-rik dago bai batez ere Gazteiz'en. Garbi ageri da euskal zaletasuna. Ona emen ezaugarri ta agerpen bat-zuk: aurtan euskal abestiaren III'garren jaialdian Gazteiz'ko antzo-kia gainezka omen zegoen. Ageda donearen jailetan 27 gazte-talde ate-ra ziran kalez kale ta denak euske-raz abestu zuten. Igandero euskal meza egiten da Brijidatan ta jende asko joan oi da. Igaz euskal ikasto-la jarri zuten Artes y Oficios ikas-tertxean eta 70 enbat ikasle bildu ziran: egunean bi ikastaldi izaten dira ta ikasleak pozik ari dira la-me-an. Irratiz igandero euskal abes-tiak ematen dira ta errietatik ere askok eskatzen ditute. Estibaliz al-dizkariaz beti zerbait ateratzen da euskeraz, eta Zeruko Argia'n ere bai Araba'tik bidalitako berriak. Euskaltzalealde on bat ere ba-da, zalapartarik gabe ta zintzoki la-me-an ari dana, Gazteiz'ko galte-talde askok euskal izena dute: Txaper laundia, Danak bat, Ikastolak, Itxaso Beti-Gazte, Gazte-Alai, Oldarki, Txirintzi, Gaitxori, Saguzarrak...

Alare oraindik askoz geiago egin dute Araba'n euskeraren alde. Ta egin bear da. Erri txikiak base-rritar geinak euskalduntasuna ia osorik galdu dute. Euskeraz mintza-tzen diranei «los vascos» esaten diete, ta berak nor eta zer ote di-ra? Ez dira konturatzen orafin 100-200 urte euskeraz mintzatzen zira-la beren gurasoak Araba'ko erri-geienetan, bai Gazteiz ingurueta-ko errietan, bai «Llanada» osoan, bai Aizgorri ta Gorbea-azpiko errietan eta bai Azazeta aldetik mendiko errietan. Orain 400 urte Gazteiz'en bertan euskera asko ta asko itzegi-ten zan. Ta orain 700 urte —13'garren gizaldian— Araba'ko Rioja'n ere euskera entzuten zan, beraz Araba osoan, Euskalerrriko egoalde osoan ta baita Logroño'n ere. (Ikus ortaz Apraiz'tar Ot jakintsuak egin dun lana: El vascuence en Alava a través de los siglos). Ta Ori egia dala argi ta garbi azaltzeko Araba'ko lurralde guzietan or daude bizi-rik euskal abizen eta toki-izenak. Euskal itz eta izen zar, jator eta politak. Izen oiek jasotzen lan aun-dia egin du Lopez de Gereñu eus-kaltzaleak, bañan ba-dago oraindik zer egin.

Erri batean izkera bizirik gorde-tzeko bearrezkoa da lenik erriak itzegitea, bañan oso bearrezkoak dira ere idazleak. Araba'n euskal idazle asko ta onak izan dira, gaur bear bada gutxi ta sakabanatuak daude. Gogora ditzagun batzuk, ez bai-dira geiegi ezagutuak. 18 ta 19'garren gizaldietako lenbizi: Pe-dro Inazio Barrutia, Aramaio'n jaioa; oni zor diogu Euskalerrrian lenengo euskal antzerkia «Acto para la Noche Buena edo Gabon Gaberako ikuskizuna». Juan Bautis-ta de Gamiz, Sabando'n jaio zan

eta Iruña'n bizi; olerki-sorta bat idatzi zun euskeraz «Dabiltzen-txoak» (seguidillas). Jose Maria de Azpitarte, Gazteiz'en euskal itzegi bat egin zun. Jose de Palacio Vite-ry, legutianoarra ta legegizona; Don Quijote euskeratzen au saiatu zan lenengo. Jose-Pablo de Ulibarri, Okendo'n jaioa; idazki asko egin zi-tun euskeraz. 20'garren gizaldikoak berri: Serafin Askasubi, Legutia-no'ko apaiza; Olabide'tar Erraimun, Gazteiz'en jaioa, Itun zar eta berria ren euskeratzaile ospetsua; Federi-ko Belaustegioitia, Laudio'ko se-mea; Rafael Eriz, aramaioarra; Ga-briel Jauregi, aramaioarra, onek ida-tzi zun Pisia ta Kimia Roman Jau-regi ta Txomin Krutzeta, biak Ara-maio'n jaionak; Luis Gz. de Etxa-barri... Ta gaur bizi diranak: Apraiz'tar Ot jakintsua; Urrestara-zu'tar Andoni (Umandi), Gramática vasca egin duna; Presa'tar Peli; Agirrezabal'dar Andoni; Arangu-ren'dar Leon... Beste euskal idazle asko bizi izan dira Gazteiz'en, ara-barrak ez ziranak, esaterako Elei-zalde, Barandiaran, Lekuona... ta on aundia egin diote emengo eus-ñerari. Ezin aztu ere bertako erdal-idazleak euskeraren alde bizkor idatzi dutenak. Idazle oiek denak asko egin dute noski Araba'n eus-keraganako zaletasuna bizirik gor-detzen.

Gaur ere Araba'ko euskerak idaz-leak bear ditu, euskal-idazleak eta erdal-idazleak, bertako euskeraren alde giroa sortu ta lan egiteko. Al-dizkari guzietan zerbait euskeraz idatzi bear litzake; bertako euskera, euskalki bereziä danez, aztertu ta zabaldu bear da; tokien izenak, esaera zarrak, abestiak bildu ta ja-so, t.a. Irakasleak eta ikastolak ere bear dirala esan bearrik ez.

Ta ori dena egitera lenbizi ara-barrak berak daude beartuak, ba-ñan baita ere beste euskaldun gu-ziak. Araba'n euskerak bizirik irau-tea euskaldun guzian onerako ta guzian eginbearra bai-da. Zorionak ZERUKO ARGIA'ri, arabarren ize-nean, zenbaki berezi onen bidez or-tan eredu bikaiña eman dulako.

BAZTARRIKA'TAR I.

ARABAK ARMENTIA'KO ELIZA ZARBERRITU DU, BERE ZAIN-DARI PRUDENTZI DONEAREN OMENEZ

Araba guzia pozetan jarri da, be-re Diputazioak Armentia'ko Eliza konpondu ta sendotu dualako. An batzen bai-dira beren Patroi egu-nean urteroko pai ederrean. Gaz-teiz'tik, ain zuzen ere, oso ez-kura dago Armentia. Bi kilome-trora bakarrik.

Atzeratuaz zetorren Eliza aren berritze ta konpontzea, Bitartean, beste probintziko Etxe ta Eliza ai-tagarriak ari ziran beren txanda aurreratzen. Orregatik, aundia izan da arabarren poza, beren eli-za au zerbarritzen asi diranean.

Ta ortarako artu diran, beren saria izan dute, an arkitu diran antziñako aztarranean. Ala, adibi-dez, XVI'garren gizaldiko perga-mino batzuek, Tonsura ordenaren araukin agertu dira orman ain poliki egindako utsune batean, San Prudentzio'ren kajillan.

Ta elizatik kanpora, eliz-bular edo abside estimagarriaren on-doan, alako obitegi-buru bezela, arri landuzko giza-tankera bat ar-gitara dute. Oraindik eztakigu,

onek zer ikusirik ote-duan ango Gotzaien illobiekin. Eliz-atadian zalakoan gaude, beintzat, orainar-te, orduko obispoen illerria, Baiña, zalantzarik gabe beste antziñako arrastoak ere, billatuko dirala, uste degu lan auek bukatzerako

Kondaira barruan, Armentia-Obispadu bezela, bein da berriz aztertua izan da. Amasei Gotzai izan ziran bertan zortzigarren gi-zalditik amaikagarren gizaldia bi-tartean. Lan auek, Gazteiz'ko Obis-paduauren eunurteburuan (1862-1962), argitaldu dira.

Ikustekoak dira, izan ere, an-tziñako erromaniko-elizaren aztar-nak.

Lenago visigotar eliza zan, Esa-te baterako an nabarmentzen dira gure arteko erromaniko-bizantino Español ertiak dituan Greziko iku-tuak.

Eliz-atadian, zorionez an ikusi ditezke arku-gain batzuek, eme-zortzigarren gizaldian ain eragabe

egin zan berritzean galdu ez zi-ranak.

Elizak aldi askotako zatiak era-kusten ditu. Atadian, bederatziga-rren gizalditik amabigarrenera bi-tarteko aztarranak agiri dira. Gu-rutze tokian, amairugarren giza-l-dikoak ditu sapaletan. Ta aldare nagusian amaboskarren giza-l-dikoak.

Armentia'ko San Andres'en Eli-za, lenbizi Euskalerrriko Baslika izan zan. Gero, Kolejiata, 1498'ga-rren urterarte. Azkenean baserri-eliza utsa gelditu dana, bere apain-garriz, lengo maillara jaso bear genduke.

Ez al-du ala merezi, Araba'ko Zaindariaren Eliza onek? An bil-tzen dira, ba'ntzat, arabar jen-deak urtero beren deboziorik aun-dienaz, Apirillaren 28'garrenean. Eta orain asi diran erritze - lan oiek, geroko urtetarako, gure erria-ren jakintza, ertia ta jainko-za-letasuna erabat goraka jasoko du-telakoan gaude.

Or baitegu, Tarazona'ko Gotzai eta Armentia'ko seme izanaren eli-za oroigarria, gure antziñaren agi-ri bizia ta gure guraso zaarren ar-nasa mamitua arri zaarretan.

J. MZ. MARIGORTA

TXISTUAZ ZERBAIT ARABA'N ETA LENALDIAN

Euskalerrriko egoaldean dauden lau euskal lurraldeetan Araba izango da noski bere izkera zarrari buruz idatzitako agerbide urrienak dituna. Izan ere, naiz Araba'ko toki-izenak, jakintsuak diotenez, Euskalerrriko ederrentzat artu —ta toki-izen oiek dira bere euskal-duntasun jatorraren agerpen—; ta naiz Naparroa, Biz-kaia ta Gipuzkoa'ko euskalkietaz ezaupide ugari euki; besterik da Araba'ko euskalki bereziarekin gertatu da-na, antziñako agerbide, argitasun eta zeatzasun oso urri ta bakanak ditugela ortaz.

Bañan zarionez beste gai batean ba-dira agerpide geiago. Orra, txistuaz, euzkotar erriaren tresna berezien ortaz, Araba'ko lurralde zoragarri auetan eta aspaldiko urtetan, dauzkagun agerbideak naiko argi ta sendoak dira.

Emen batzuk bakarrik bilduko ditugu. Ta lenik, Peyrot bidelariak XVIII mendearen erdi-aldean ziona: Gazteiz'en erriko dantza Prado'n egiten dala txistu ta tuntuna joz. Gizaldi ortan bertan Gazteiz'tik igaro zan beste prantzitar batek kaleetan dantza egiten ikusi omen zun «atabal-txistuak lagunduta». Davillier baroi-jaunak 1862 aldera bere egunerokoan au idatzi zun: «Euskal dantzak, Gazteiz, Azpeiti ta Balmaseda'n ikusi ditutanez, garbi garbiak dira». Ford inglandar idazleak ere txistua entzuten du 1846'an Gazteiz'ko kaleetan eta zeatz-meatz ematen ditu gazteiztar gazte-taldean (com-parsas) euskal dantzen goraberrak.

Edeslari arabar Landazuri apaizaren aldietan (XVIII gizaldia), berak esanik dakigu, txistua jo oi zuten Ber-gonda'n (Berguenda) Ebro'ren ibai-ertzean bertan, Es-tabelu (Estavillo) ta Berand'in (Berantevilla) Miranda de Ebro'ko inguruetan Araba aldetik, Bernedo'n, t. a.

Gereñu'tar Gerardo aztertzaile arabarrak, aldiz, be-rrri auek ematen dizkit: txistuaz ba-dirala argibideak 1733'an Apellaniz'en (Arraya), Ziriano'n (Zigoitia), Agurain'en (Salvatierra), ta baita XVI gizaldian ere Zerio erri txikian Erruntzaya'ren azpian (Estibaliz men-dixkaren sartaldean).

Estibaliz'en, Arabarren leku-santu ortan, egiten zi-ran erromerietan txistua maiz jotzen zala errex atera-

tzen da, izan ere elizbarrutiko Bisitadore edo ikertzai-llak 1723'an, Kalaorra'ko Gotzaiaren izenean, debekatu egiten du txistua joz dantza egitea erromesak gauaz bertako ostatura sartu ezkerotik.

Euskalerrri'ko egoaldean, Araba ta Naparroa'n, ez da oraindik erabat aztertu zenbateraino erabilia izan dan euskaldunen tresna jator au. Zeatzasun ugari izan-go dira noski ortaz. Idazlan ontan jaso ditutan apur-que argi ta garbi adierazten eta azaltzen dute Araba'ko lurralde auen euskal jatortasuna.

SASIA'TAR JOSU-MIRENA

UDARAKO

NESKATXO TXIKIAK ZAITZE-KO, TA EUSKERA ERAKUS-TEKO EUSKALDUN NESKA-ESTUDIANTE BAT NAI DA.

Zuzenbidea:

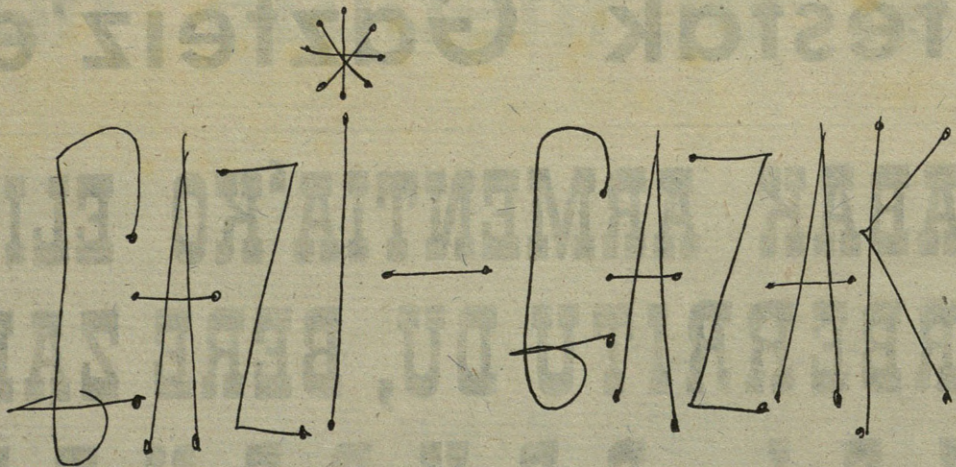
Sancho el Sabio,
16, 7, 1'go atea.

DONOSTIA

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek oztuko du berela

Iru alaba zizi-paza aukazan ama batek. Nondi edo andi ama onek lortu eban eurentariko bantentzako senargaia. Au lenengo etxera etorri bear zanean, amak agindu au eman eutsen irurel: —Gero... izilik egongo zarie gero, neuk zuen orde z berba egingo dot-eta.

Sukaldean josten egozala eldu zan mutilla ta zizi-pazen orde amak txirri-txirri ziarduan barriketan. Luzarotxoan onelan-txe yolan bisitea aurrera.

Alako baten alaba batari aria eten yakon eta:

—I, nezkato —esan eutsan urren eukan aitzari—, aliak put egin yauztana.

Bigarrenak: —Izilik, amak izilik egoteko ezan dona-ta.

Irugarrenak: —Amak orize ezan dona, baña zuek belbaz ta belbaz.

Mutilla yon zan, amarekingo yarduna amaitu ebanean, «Biar arte» esanaz.

Urrengo eguna aurrera yolan baña mutilla ez agiri. Neskatok aukeratuak bai diñotso amari:

—Ama; atzo, bial etoliko zala ezan eban, eta bial gaul da.

—Mosola. Biar ta atzo, ezton naz izango iñoiz, gaur; baña biar, gaur, atzo izango don. Ta atzo betiko yon zana, ezton geiago etorriko. Zuek atzo, gaur ta biar memela batzuk zarielako.

—Zer deritxok gaurko gazte-diaren yokalegeari?

—Ezertxo bez. Nik orre in urteak baneukoz, eurak egiten dabiena egingo neukek; eta eurak nere urteak baleukiez, neuk egiten dodana egingo leukiek. Alan izan dok orain arte ta alan izango dok aurrera be.

Zarrak, gazteekaz batzen danean, gazteek lez pentsau legiek, baña eurak zarrekaz batzen diranean ez daiekiek pentsau zarrak lez, zarra izatea zer dan eztaielako.

Bizitza aldrebezaren esakerak ei dira azpiko orreik. Ala irakurri dot beintzat. Zeuek ezarri zeuen komentarioa.

Asi mutillak: ERREZAGO DA... agiña atartzea, agiñako-miña kentzea baño.

...dirua irabaztea eskola bage, yakintsu izanik baño.

...zapata pareta erostea, eurentzat lokarriak baño.

...diru-etxean 100.000 peseta eukitzea, txakurtxiki bat baño.

...idazti bat idaztea, irakurtea baño.

...ezkontzea, ezkongai lotzea baño.

...illean 15.000 peseta irabaztea, 700 irabaztea baño.

...iru neskatillegaz urtetea, norberak bakarrik baño.

...lantegiko nagusiarekin itz-egitea, aren morroiarekin baño.

...Atxuri'ra oñaz yoateo, atomobillean baño.

...etxetik atera bage atsedena artzea, or-zear urtenik baño.

...etxe andiko alabaren maitasuna lortzea, bertako atezafiaren alabearena baño.

Ona arte nik irakurri dodazanak. Oartu dodanez, auxa idaztea aztu yakon idazle orreri:

Errezago da... zera egitea, ase ta bete egitea baño.

Yanariak daroen presioetan beintzat. Ezteritxozue?

Goiko azken ori idatzit ondoren bururatu yat, yan barik zera egitea ezta eztez. Izkirimiriz azalduko dautzuet:

Ostatari egoan adiskide batek, ostatzat aldatzen zala esan eustan egun batez; yanaria urri be urri emoten eutsola «patrona» arek.

Amabost egun barru ikusi nebanean, galdetu neutson:

—Da? zelan abil ba ostatu barri ortan?

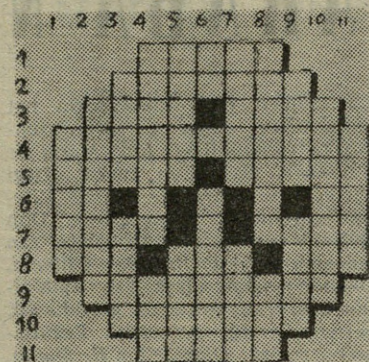
—Asi nok egunero zera egiten —erantzun eustan—.

Erantzuna ezan izan «diplomatikua» baña bai uler-erreza. Zer-lako galdetu zertzelada geiago dana esanik ba egoan?

daikiozue esakun bakotxari, ABELETXE

Itz gurutzetua

LE.

ZEARRETARA

1) Zitu, arnari. — 2) Bakartasun, soil. — 3) Landare, belarki. Beyak mugiarazteko. — 4) Merkataritza, sal-erostea. — 5) Teinkada, tiraketa. Jainko. — 6) Azpi, oin. Kanpoan. — 7) Enara, egabera. Sama, mendi-bizkar. — 8) Sasi, geyegi. Leial, itz-eman. Sutan. — 9) Gilbera, kilimatsu. — 10) Orantza, altxagarri. — 11) Zikoitz, diru-gose.

GOITIK BERA

1) Sabai, ume-toki. — 2) Itxas-ontzi txikiak. — 3) Aletu baño len etzandako garia. Arilgo, aribil. — 4) Merkea eztana. Bezela. — 5) Akar-lore. (aa) Ziñetan. — 6) Joera atzizkia. Ille zikin orraztu gabeak. 7) (aa) Ar-gose, susara. (aa) Ekatzu! — 8) (aa) Zeken, zikoitz. Atzizkia. — 9) (aa) Uko atzizkia. Altxa, jaso. — 11) Esku izugarri. — 11) Len-euskelduna.

AGERPENA

1) Sabel. — 2) Batelek. — 3) Bala. Aril. — 4) Garesti. Lec. — 5) Akara. zig. — 6) Ra. Tximik. — 7) aras. name. — 8) utikuz. Kin. — 9) ake. Igon. — 10) Atzapar. — 11) Altor.

GOITIK BERA:

1) Garau. — 2) Bakarte. — 3) Bara. Aika. — 4) Salerosketa. — 5) Atasa. Urtzi. — 6) Be. At. — 7) Elai. Zipo. — 8) Lar. Zin. Gar. — 9) Kilimakor. — 10) Legamin. — 11) Zeken.

ZEARRETARA:

FUNCOR, S.C.I.

Benetako baserritarak bear ditutzen MAKINAK:

BIRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

Europa'ko aurrerakisuni'k onenak, amengo
nekasarientzat

ADI TA ORO! EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya 114

EZ	NI	EZ	DUR	I
KO	BEL	DUT	GA	TA
RIK	KIN	NOIZ	NAI	
Δ	LA	KU	BAI	NA
E	DA	TZE	ZE	KAI

Zaldi jauzka

LE.

Lenengo laukitxotik asi ta ajedrezeko zaldi jauzak egiñik, Ravaisson'en gogaketa sortu.

AGERPENA

NIKANATZEA BELDUR NAIZELAKO
KAIKUEKIN EZTABADARIK
EZ DUT INOIZ

ANTZEKOAK

LE.

Arki bearreko bost izkidun itzak, lenengoa dute berezia.

Asmatu, den kidekoak:

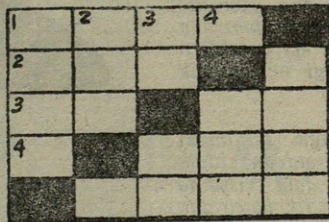
- 1.—Arpegiko ille.
- 2.—Zuaitz lerdin.
- 3.—Ureztutako sagardo.
- 4.—Gizonezko.
- 5.—Ondakin, kondar.

AGERPENA

BIZAR-LIZAR-ZIZAR-GIZAR-PIZAR.

IZKINKA

LE.

ZEARRETARA:

1) Ulergaitz, zuntzun. — 2) Bizkai'ko erritxo. Gediña. — 3) Aoko, agiña. Urrux, ama. — 4) Izkiña. Besagain, besondo. — 5) Egite, eragite.

GOITIK BERA:

1) Amaizun, ugazama. — 2) Altxor, aberaski. Bigarren gediña. — 3) Illanti, txingar. Arpegian bi. — 4) Entzumen galdua. Esaera. — 5) Zur-tza, guraso gabea.

AGERPENA

KUN. — 5) UMEZURITZA. — 3) GORI. BEGI. — 4) GOR. ESA. — 1) AMAORDE. — 2) DIRUTZA. E. — GOITIK BERA: ZUR. — 5) EGIKUNTZA. — 3) ORITZA. EME. — 4) DE. BESA. — 1) ADIGOGOR. — 2) MARURI. U. ZEARRETARA:

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torrelavega'ko Perira joan
etorriak.

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

HERNANI, 4

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

1.896

1.967

GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA
(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure

"PRESTAMEN SERBITZARITZA" (Servicio de Prestamos)
balla zaitzez.

Zure baserria erosteko edo obetzeko

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko

Aberea —azlenda— erosteko edo obetzeko

Baratzeko frutuak obetzeko

Jakinbidean jarri zaitzez Donostia'ko gure

7 ofizinetan eta Probintziako 59 sukursaletan

(2'garren orrialdetik)

obeto, orain urte asko dala alegia «Ez dok amairu» asterakoan edo talde bezela ekiterakoan bakarrik agertu dalako. Bestetik, zorieko dirua dala ta, au da ikastola mantentzeko.

Uste dugu, ta ziur gaudes erriak erantzun bear bezelako bat emango duala, esandako bi arrazoi oiek gaitik, ta azkenik esan bear degu bi ager aldi izango dirala, lenengoa 5 1/4, ta bigarrena 7 1/2.

SANTA ENGRAZIRA

Datorren igandean, illak 30, gure erriko mendi-zale taldeak urtero egiten dan Santa Engrazi'ra ibilaldia eratu du. Azkenengo igande auetan pixka bat jende gitxiago mendi aldera irteten ikusi badegu ere, usten dugu, egun orretarako gazte asko prestatuko dirala, eta egualdiak laguntzen badu, guztiok egun alai bat igaro al izango degula ziur gaud.

Gañera jakin degunez, bertarako jolasak antolatu nairik omen da mendi-zale taldea, eta beste urteetatik zerbait aldatuak gañera. Baita ere egun orretan ibill-aldi neurtuaren zariak banatuko dira.

Egun alai bati igarotzea opa diegu bertaraten diran zugiei.

EUSKAL-ZALEAK

URRETUXU

ANTZERKI-TXOKO

Lengo batean adierazi genduan bezela, zaldibitarrek etorri zitzaizkigun apirilaren 9'garrenean. Albert Camus'ek egin eta Xalbador Garmendia Zaldibi'ko semeak euskeratutako «GIZON ZUZENAK» eskeñi zituen. Olako giroa egokitu ta batez ere olako lana eskuetan genduala, benetan arrituta gelditu giñan jende geiago ez ikusita.

Korapiltoa, politta ta oso gaurkoa agertzen zaigu. Erri bat zapal-duta, injustizi pozoituta arkitzen da. Indarkeri-talde batek, erria askatu nai du ta aberri paketsu bat eratu. Ortarako bonba batekin, Dukea erailtzea aukeratu dute. Badijoaz dukea erailtzea baño iltzailleak ez du kemenik dukearen alboan bi aurtxo poxpolin ikustean. Baño beste batean dukea bakarrik dijoa antzerkita eta an erailtzen dute. Iltzaillea espetxeratua izango da eta dukesak eta beste askok urkamen barkatu nai izan arren, iltzailleak berak nai du eriotza ta azke-neraño xurgatuko du eriotzaren beazuna, zuzen jokatu ta aberria askatzeko.

ZALDIBITAR primeran jokatu zuan. Itz au ba-litike orain-txe gastatu xamarra egotea ta ezin obeto egin zutela ere esango nuke. Benetan, talde bikaña. Eta au da arrigarriena: etzutela batek edo besteak bakarrik ondo egiten; baidziketa taldeak talde bezela jokatu zuala trebetasunez. Irmo antzokitik pasa dira talde bikainak; baño au bezin ondo gertatuak, gutxi. Oso dotore aukeratuak zeuden antzes-lariak. Ondo gertatuak ere bai. Bear bada, Xalbador Garmendia berak ere izango zuan talde onekin artuemanik eta Xalbador ezta erdiki-riakin konformatzen dan gizona.

Emen beintzat ondo goien gelditu zerate ta jarrai orrelaxe. Askoz goorago igoko al zerate oraindik; beerago ez jetti beñeipein. Bejondeizuela, zaldibitar gazteok!

Joan dan igandean, berriz, apirilaren 16'gan, zarauztarrak genitun gure aurrean. Oso dotore jokatu zuten Zarauz'ko «onari» taldekoak ere. Komedia antzeko lana zan, «Erdelduna etxerako?» ta dirudinez, lan auker oso neurrian datozkigu; beste lan sakon ta gogor oiek baño obeto. Bergaratarrak ere olakoxe antzerki batekin etorri zitzaizkigun da goi xamarrean jarri nai izan genitun. Ba, zarauztarrak ere aien maillan jarriko genituzke eta aieri esana ondo etorriko zaie auri ere. Lanaren aldetik, bada, ez daukate akats aundirik ta bai balio pranko.

Antzerkiari berari buruz, gauz asko esan ditezke eta zenbat iritzidun, ainbat iritzi desberdin.

Gaia oso errega da. Basarriko alaba batek erdeldun batekin ezkondu nai du. Aitak, ordea, ezetz, onen etxean ez dala erdeldun sartuko. Aita ta etxeko maiorazgoa jokalaria ta moskorti agertzen zaizkigu. Alako batean, aitak, moskortuta gero, erdeldunari alabarekin ezkontzeko baitzea ematen dio.

Antzerkiaren ondoren ao txarra-ekin gelditu naiz. Izan ere, naiz ta

egi aundiak agertu, askotan egiak ere garratzak izaten bai dira. Euskaldunak moskorti ta jokalaria agertzen dira lan ontan; eta egia esan, ba-du gaur egunean ere erakusgarriarik pranko euskaldunentzako. Alare, bijoakie zarauztarrai oartxo bat. Konforme gaude antzerkiak egi aundi bat adierazten dula esatean. Bai, baño edonun eta edonola agertu al leike egia? Komeni al litzake antzerki au antzestea? Ondoren protxugarriak? Zeok ikusi!

Gero, arazoaren askabidea ere ez deritzait ain egokia. Moskortu ondoren olako erabakia? Zer adierazi nai digu orrek? Forum batean naiko iritzi desberdin agertuko lirate puntu onetxeri buruz.

Gero, gañera, gure dalako Francisco Rodriguez ori inguruko neskatxen begiko biurtzen zaigu. Izan ere, euskaldunak ola ikusi ondoren «señorito» bat agertzen danean danak au amets. Erdelduna aurrena gaizketsia agertu bada, gero, neskatxerri antzerkitxo onek; baño jendea onartzeko moduan ote dago? Komeni al da lan au antzestea? Nere iritzia baten iritzia besterik ez da.

Dana dala, zorieko beroenak «onari» taldeari eta ia beste berri bateri ere oni ainbateko muztioa ateratzen diotzen. Bejondeizuela ta ekin aurrera!!

KITOLIX

PASAI DONIBANE

ANTZERKIA

Illak 9, goizeko amarretan, Don Bosko antzokian jaialdi polit bat eskeñi zuten Lezo'ko ALLERU taldekoak.

Ballara inguruko erri guztietatik igo zan jendea, egualdi txarrak atzera egin gabe.

Geiñean, gazteak oi dira lan auetan; baña, lezoar auker benetan pensakisuna eman zigun, ezkonduak eta aurreratxo dijoatzenak ere, gogoz eta gogoz jarraitzen diotelako, gaztetan zituizten nai eta elburuak.

Orañ arte, ezkonduak ez ditugu seme-alaben ogiari begira besterik ikusi; baña, jakintza ere ogia da ta auker ari duten giro berritzea, ez ote da seme-alaben onari begira ari diralako?

Lezotarrak ez daude lo; bat, bestearen atzetik antzerki ugari gertutuen dituzte. Usurbillen, antzerki Txapelketan, danok dakigu nola gelditu ziran. Bai, ba-da kite antzerkiak ditun aberastasunak guk baño obeto. Askotok, oraindik, uste dute, lan auetan jardutea denbora galtzea dala; entretenigarri bat besterik ez dala. Nere ustez, Euskaldun jarraitzekotan biderik aberastanetako bat, auxe degu.

Nola obeto erria suspertu, esnatu, pistu? Nola erriari arazoak agertu?

Urtian aurrera dijoatzenak, bere gazte denboran, oso gogozkoak zituizten antzerkiak; gogoratu beste-lai:

«Artzai Pillipe», «Dollorra», «Auek istilluak» eta abar.

Antzerkiak nai ditugu, maite ditugu, gureak diralako ta oien bidez, biziari mallaz goraka igo genezakealako. Beto antzerkiak, batez ere gaur egunekoak, gure kezak, egoera ta ametsa dituztenak.

JAIOTZA

Felix Uriarte'ren emaztea dan, Loli Prieto'k, semetxo bat izan du eta kristautzerakuan Jose Antonio izen ederra jarri diote.

Zorionak!

GAI

ASTEASU

ALKARTU GAITEZEN

Ill onen 2'an agertu zan ZERUKO ARGIA asterokoan esaten nuan, nola gure erri au bi zatitan banatua dagoan; au da gatzeldarrak ta euskaldunak. Bada gaur oraindik geiago esango nuke; erritarrak banatuta gaudela. Ta talgarria da baño, egia.

Nere iritzi erri baten biziera sendi baten antzekoa izan bear luke Sendi batean agintzen du aitak edo amak eta beren asmo ta iritziak agertzen dituzte beren seme ta alaben artean, edo ta seme alaba oiek zerbait aziak badira, baita ere agertzen dute beren asmoren bat gurasoen aurrean dala otordu garaian edo ta noiz nai alkartzen diranean. Nola dan sal-erosketaren bat edo ta orrelako gauzanen bat ondo egongo litzakeala etxera ekartzea ta abar.

Bear bada lenengo ta bigarren alkarriketan ez dira asmo berdiñetara jarriko baño bein batek iritzi bat ta besteak beste bat bateratuko dira, edo gutxienez beintzat jakinaren gañean daude guztiak.

Gure erriarekin auxe bera iruditzen zait. Erri gizonak ta erri tarrak artu eman geiago bear gendukela ta gerran baño irikiagoak bata bestearekin izan. Erriko goraberrak alkarri garbi agertu ta guztien artean iritzi zuzen bat artu ta orduan bata bestearentzako marmar ta zer esan gutxiago izango litzake.

Erri gizonen aurka eztago iñor, baizik eta berak egiten dituzten gauz batzuek ez dira ondo artuak izaten, beren buruz bakarrik egiten dituztelako batez ere garrantzi aundikoak badira beintzat. Orregatik bata besteen iritziak alkarrekin geiago ta zuzenago aztertu bear lirate derizkiot.

Bada erriko zerga edo kontribuzioa ta zorrak ordaintzeko eskubidea erritarren gain badago, erriko gauzen berri ta gora berak bear lutekeala derizkiot; ta au gauzak egin baño len.

Bada erriaren aunditasuna ez degu iritzi bear erriaren azitze ta apainduariarekin bakarrik baizik eta alkarrekiko gizontasun geiagorekin.

ERRITAR-BAT

BERROBI

Igokunde egunean izango dute emengo aurtxoak lenengo Jaunartzea ta azitxoak Jaunartze aundia. Ikusteko elizkizuna egiten da egun ortan ta aldegun guztiak juan bear genduke.

Ernani'n egin zan bertsolarian leiaketan gure Fermin Muñoa etzan atzera gelditu Laixter Tolosan izango dan Gipuzkoako txapelketarako aukeratua izan zan bere bertxo onagatik. Bejondaikela.

Bar Urkula'ko Joxek eta bere emazteak bigarren alabatxoa izan dute. Bere izena Miren Ibone. Ikasbide ona. Bataioko itzak euskeraz esaten diranean aurrari euskel izena ematea gauza egokia da. Zorionak.

Aurtengo udaberria gogor xamarra dijoa. Ala ere berezkoa duan alaitasuna ez du erabat galdu. Kukua ere etorri zaigu beintzat. Gure eiztariak beren ixkillu edo armak garbi garbi egin eta olio basituta jasoak dituzte udazkenarte. Tiro ots bildurgarri ura ixildu danean, zozo ta birigarroak kantari ari dira non-nai pozaren pozaz. Oiek ere gaxoak bisi egin nai bisi.

AYERDI

NUARBE

AZTERKETAN

Aspaldian ixilik bagin an ere, ez da izan geldirik egotearen, baizik eta beste ekintza batzuk geren esku artean izan ditugulako.

Negua igaro zaigunez, ona izango zaigu azterketa bat egitea erriari begiratu bat emanaz, bereziki gatzediarri.

Zerbait egin dala ez dago ukatzetik, maiz eta askotan ez jabetu, gauz auker duten garrantziatzaz.

Udara azkenarekin eman genion asiera, gau eskolari, badu garrantziarik asko guretzat ekintza onek, ikasterekin batera, bitzea ere, emendik sortzen zaigulako, lanbide asko emanaz.

Zoritxarraz gure artean istillu batzuegatik oztu giñan eta bertan bera utzita gelditu gera. Berriro aste-ko ez degu itxuririk, urrunggorako gogoan izan bearro degu uts aldi onen zergatia. Badakigu bere zailtasunak dituala lan onek, baño erretetik ezer ez dagola ere jakin bear degu.

Ondoren biltoki baten beara ere ikusi genduan errian. Onekin zalaparta aundian atera ondoren, geure arteko azterketa on bat eskatu digu. Ikusi degu, aurrez ere baditugula errian akats asko. Batez ere erriaren aldeko lanetan erantzunkizunik artu nai eza. Bada alde ontatik lanik asko.

Antzerki jai aldi ederra ere eratu genduan erriko neska mutillen artean, txistu, abesti, bai ederki abestu ere nola erriarrak ala Lekuona' tar Julen apaizak. Aleixo polita eskeñi genduan alde ontatik. Urrengoan gutxiago izango ez dan itxaropenarekin gaude.

Udarako ibilaldiak eratzen ari gera bi gazte talde, alkatuago jungo bagina obe, gauzak obeto ateratzen diralako. Ia egun batzuek iga-

rotzeko eran antolatzen degun, ongarri zaigu ta urte guztian lanpean ibilli ondoren.

Erriko jaiak gañean ditugunez, talde ederra biltzen gera zerbait gauz eder egiteko asmoz. Beste urtetan bezela, aurtun ere alegindu bear dugu euskal usaia izan dezaten; orregatik gurekin izango ditugu txistulari, dantzari bikote sari-keta, aurreku (gaztedia gogor ari da ikasten berpizteko asmoz) antzerkia ere aurrez esan genezakegu izango dala Errezil'go «Ernio-Lore» taldea gañera; onek esan nai du beste erriekin ere artu eman bat nai litzakela.

Len esan bezela, egin egiñean aritzen gera beti naiz eta geiago ere eskatzea egon, eta ontan batez ere jo bear degu, aurreraka egiten.

Batez ere gazte talde aundia degunez erriko arduradunak eta guztiok batuta jakingo aldegu bide zuzenak ematen; ikusirik batzuen go-goa orrela dala kezka ematen du gai onek.

Iritxiko ote

ITURTZOARRAK

SORALUZE (Plazentzi)

JESUS'EN BIOTZAREN ESKOLAK

Gizon kementsu ta borondate oneko batzueri eskerrak Jesus'en Biotzaren eskola berriak eginda daude.

Erdia mutillentzat da, beste erdia neskentzat. Mutillena bere lana betetzen ari da, neskena, berriz, oraindik utsa dago. Datorren udazkenean nai da neskak beren ikasketak bertan egitea.

Esaten zan Erruki-Etxeko mojak bertako irakasle izango ziralara. Orretarako mojak Zaindariaren zuzendariekin artu-eman batzuek izan zituzten. Ez dakigu zergatik, baño gaur artu-eman oiek etenda daude. Mojak goiko eskola berrietara ez omen dute joan nai. Zuzendariak nai dute neskak len-bailen eskola berrietan ekitea mojak alde batera utzita.

Orretarako erriko gurasoen baiezkoa inguratu nai dute, ta batzar batzuek antola du dituzte. Baita galdekuntza edo «enkuesta» egin ere orritxo baten bidez. Galdekuntza gogortxo iruditut zaigu, bertan galdetzen ba'zan «ia nai zuten ala ez neskak Jesus'en Biotzaren eskolara joatean».

Norbere alabengaitik galde egin izan ba'zan, erantzuna errega zan. Besteren alabengaitik erantzutea ordea, geyegizkoa da, besteren eskubideak zapaltzen bai dira.

Zuzenago izango zan galdetzea —«Zar edoeskola berria egokiago iruditzen zaizu?»

Gurasoak gauzak bear dan argitasunaz ez ditute ikusten. Konturatzan dira min eman lezakela erriko mojeri. Ez diote iñori miñik egin nai. Beste aldetik zuzendariak estu dabilta; ez da gutxiagotarako zor aundiak daudela.

Egin diran batzarretan auxe nabaitu degu: Gazteak, emendik oso urte gutxira guraso izango diranak, ez dutela bertan sarrerarik izan.

Arazo ortan arreta aundiz jokatu bear da, ta gazte jatorren iritziak ere entzutekoak dira.

Mojen eskola zarrak ta goiko berriak ez dute aurka egin bear. Alkartuta ere lan ugari izango dute.

Gure iritzi mojekin artu-emanak berriur egin bear dira.

Eta bi eskolak elizarenak diranez, uste degu erriko eliz-gizonak artu-eman oyetan oso barruan egon bear dutela.

Alkar-izketa ta batasuna Elizak gure egunetan dituan asmoak dira. —Gure eliz-eskolak beteko ote dituzte?

Erakutsi kaxkarra aterako litzake ala ez balitz.

KANPAI ESTALGITUAK

Erri bateko kanpayak, gogorregi josten zizutela iritzi omen zitzayon, erri ortako eliztar bateri.

Goiz batean erretore jauna, kanpayak jotera jun zanean, billatu zituan kanpayen miñak estalgiaz bilduta.

Erretore jaunak, laixter artu omen zuan zer gertatzen zan, eta bere artean esan ere.

«Esango nuke baten bat esarre xamar dagola gure errian, kanpayak denbora baño len esnatzen dutelako».

Emen asaltzen degun gertakizun

au, ez da gure errian gertatua... ez. Ingalaterra'ko Lowestoft errian baño.

Berri au irakurri genduanen gogoratu giñan gure errian, azkenengo urte batzuetan gertatzen danaz.

Denbora baten etzan entzuten kanparrak garizuma guztian, BERPIZKUNDE egun arte, eta oso alala izaten zan egun ortan kanpai guztiak batera entzutea.

Orain berriz, garizuma guztian entzun ditugu goizean goiz, gure kanpayok, eta baita ere egun askotan esnatu bear dan baño goizago. Emen, gure errian ere, batzuek asarre xamar somatu ditugu, eta eldu ez arren kanpayak estalgitzera, ez da izan gogorik ezagatik.

Erakutsi ederra ba degu Ingalaterra'ko erri ortatik.

Uste degu, kanpayak estalgituak ez dutela jarraituko ezan degun erri ortan, baño ixiltxuago bai.

ODOL EMALLEAREN ELKARTEA

Emengo ODOL BILTOKIA nola antolatuta dagon eta ze ibillera duan askok nai dute jakin. Naiko galdera artu ditugu era orretakoak.

Lenago esan gendun bezela erabiko bazkideak (asociado) daude ELKARTE orretan: odol emalleak batac eta diru emalle utsak besteak.

Biak dituzte eskubide berdiñak, bai berentzat eta baita ere bere sendiko edozeinentzat.

Bear izan ezker ELKARTEAK bazkide ez diraneri bere laguntza emango dio. Lenago ere, bein baño geyagoetan orrela jokatu du.

Itxurazkoa izango litzake bein laguntza artu ezker ELKARTEAN sartzea.

KARAKATE

ERRENDERI

AGUR BERO BAT!

Pozaren-pozez jakin degu Lazkao'ko Beneditarrak mallaz igo dirala, Len Monasterio genuna orain Abadia biurtu da. Ta lenengo Abade, Oyartzun'go seme den eta gure errian senide ugari ditun, Aita Eli-zondo agurgarria.

Aita Mauro, biotz-biotzez. ¡Zorionak!

ANTZERKI-GIROA

Aldi ontan, euskal teatroa an-emenka, ugaritzen ari da. Teatrozaleatasuna erri aurreratuen doaia da.

Aurreko ostiralez, iragarri gendun bezela, «Allerru» lezoar taldeak, Yon Etxaide'ren «Markesa» ren alaba» eskeñi zigun, trebetasunarekin agertu ere, eta gogoz txalotzak izan ziran. ¡Zorionak!

Igandean, Urnieta'ko taldea ikusteri joan giñan, eta ez genun damurik izan. Gure adiskide on, Sarriegi'tar Pedro'ren «Jokaldi txar bat» lan saritua jarri zuten.

Ez diogu zurikeriz, obra asko gustatu zitzaigun. Aita Urnieta'ko taldea, oso ona arkitu genun, batez ere neskañ eta aben artean, itxu papera egiten zuna, oso, oso ona. Urnietar gazte oiek segi bide ortan, garaipen ugari bilduko dituzte.

Mayatza'ren 9'rako berriz, Donosti'ko «Jarrai» taldea datorrigu Alameda Zinema'ra. Alber Camus'en «Les Justes» («Gizon zuzenak») dakarte. Datorren astean xeetasun geio emango ditugu.

IZPAR BELTZA

—Lengo aste ortan il da, Madalena Cortes anderea, «Posada de la Magdalena»'ko etxeandrea. (G. B.). Bere seme-alabei gure samin agurra.

LABURKI

Erri-liburutegi edo Biblioteca berri ere iriki digute. Irakurtzeko zaleatasuna dutenak, arratsaldeko sei-eretik gabeko bederatzitara bertaratu leizke. Liburutegi dakizutenez, Erriko-Etxe azpian arkitzen da.

—o—

Gure Udaletxe, ayuntamiento'ko gizonak, erdiyak berriak diran ezker, kemen berriekin agertzen zaizkigu.

Paper-biltzeko saski berriak ipiñi an-emenka, Biteri-kale ta Feri-plaza'ko asfaltoz ondo jarri, Telefono etxola berriak ipintzeko eskatu. Erdiko, Santa Klara, Beko, Orereta, Goiko, Alduntzin kale eta abar'etan argi berri ta ugariak laister ipintzeko dira. Ea bada, gure erri au apur bat txukuntzen degun.

ANARBE

Euskalerriko aizkolari aituen txapelketa

Egun auetan gainean degu Euskalerriko Aizkolari aituen Leiake-ta.

Aurten, aizkolari auek jokatuko dira alkarren leian:

Igaz txapeldun atera zan Gorriti'ko Berakoetxea'tar Migel.

Igaz bigarren atera zan Leitzako Astibia'tar Frantzizko.

Sunbilla'ko Latasa'tar Erramon. Azpeiti'ko Orbegozo'tar Inazio (Arriya).

Ataun'go Zeberio'tar Martzelino. Sei aizkolari auen lana, au izan go da:

54 ontzako iru enbor.

72 ontzako iru enbor

eta 80 ontzako iru enbor.

Sariak ederrak dira: Lenengoa-rentzat, 100.000 pezeta, Garai-sariarekin.

Bigarrenarentzat, 75.000 pezeta, Garai-sariarekin.

Irugarrenarentzat, 60.000 pezeta, Garai-sariarekin.

Laugarrenarentzat, 50.000 pezeta, Garai-sariarekin.

Boskarrenarentzat 30.000 pezeta, Garai-sariarekin.

ta seigarrenarentzat, 25.000 pezeta, Garai-sariarekin.

Onelako sari ta jokalariekin, ezta makala izango jokoaren bizitasuna ta ikusleen irrika. Egun ori gogoar izango dute gure aizkora zaleak.

Bilbo,ko Lore Jokoetako sariak

Bilbo'ko Udaletxeak 75 beteak ditu ta aitzaki ori bide artuta, Lore-Joko batzuek antolatuta zitan. Erderazko ta euskerazko lanak ziran tartean saritu bearrekoak.

Maikoak aztertu dituzte, ba, lan guziak eta euskerazkoetan aurreneko saria, 10.000 pezetakoa "Ola-beagatik" izenburudun lanari eman diote. Irabazle, Alfontso Irigoien izan da.

Bigarren saria, 5.000 pezetakoa, ostera, "Kanta Bilbo'ri" izendun poemari eskeini zaio. Eta onela erabakiak gelditu dira Lore-Joko oien leiaketak. Bigarren sari au, Aita Pedro Maria Zabala, prantzizkotarra jaso du.

OAR JAKINGARRIA

Aita Santu, Paulo VI'garrenak, kristau guziori egin berri digu Gutun eder bat. Munduan zabaltu dan Gutun ori, Euskalerrian jakin-araztea gauza egokia zan. Orregatik bearrekoa genduan Gutun ori euskeraz jartzea.

Ta ortan ari da, Gaztelu'ko apaiz dan Dorransoro'tar Lukas jauna. Jakin degunez, ia bukatu du euskeralben ori. Beste inor ortan atekotan ba-da, jakin beza, lan ori egiña dagoela.

José Antonio Ontoria mundu guziko pilarmonika joilleen txapeldun

Italia'n oraintsu ospatu da mundu guziko Auspo-Joilleen Txapelketa. Recanati errian izan zan leiake-ta ori. Erri onek, 18.000 bizilagun inguru ditu, baiña bertan sei Lantegi daude pilarmonikak egiteko. Ooso euspo-zalea da, beraz, erri ori.

Biltzen asi ta berrogei ta amar auspo-joille bildu ziran, amasei urtetik berakoak. Europa'ko alde askotakoak bildutakoak. Emendik, txapeldun atera danak, Migel Bikondoa zeraman lagun. Gure auspo joillea, zortzi urtekoa, alajaiña.

Beraz maikoak arri ta zur gelditu ziran, ain mutilo gaztea leiake-ta artara agertzen ikusita. Nai ta nai ez jo bear ziran ere-asiak oso zaillak bai-ziran. Asi da, ba, gure Ontoria txikia ta nola jo gero eres-lan zail aiek! Orduantxe bai txalotu ta saritu gure mutikoa.

Sarizat Merezimantu-Agria ta Garaipen-saria eman dio erri artako Turismo Elkarteak. Eta ori naikoa etzala, 12.000 lira dirutan. Onekin batera, beste amabi urtedun donostiar bat ere bazan leiake-ta ortan: Jose Luis Orotegi. Onak bederatzigarren lekua irabazi zuan munduko auspo-joille guzien artean. Ezta txantxetako garaipena donostiar bi mutiko auena.

BERRILARI

Barcelona'tik

—Aita Intxausti: noiztik zaude Bartzelona'n eta zer dala-ta Arantzazu'tik aldenurik?

—Hirugarren urtea betetzen ari naiz aurtengoarekin hemen. Katalanok ezagutzen ari naiz piskakala-piskakala. Herbeste-bizitza honen zergatia nere ikas-lanak ditut. Orain bost urte egin nintzan apaiz; geroztik bi urte irakasle bezela eman ditut. Orain, berriro, ikasle bihurtu naiz, noizartekoa izango denaren berri haundirik ez dudala. Bartzelona'ko Unibersidadean dauzkat nere gaurko buru-haustek: istoria ikasten diardut, kondaira modernua.

—A. bai? Zu ez zifan, ba, hizkuntzalaritarako? Zure lanak ta idaz-lanak hala ziruditen behintzat...

—Zoritzarrez, nere adiskide ta lagunak hori bera pentsatu ohi izan dute, hizkuntzazale nintzala alegia. Mutikotatik arlo horretan jardun nintzan, nere garai haiek-tako joera ta inguruko beharrak eraginda; baiña lan ta kezka hoiek kanpotik ezarri zaizkit. Hizkuntzak maite ditut gizonaren tresna direlako, baiña horregatixe bakarrik. Ez nuke kimiko izan nahi; maiteago dut antropologia, psikologia, istoria... gizonaren billa doan edozein jakintza. Beste puntara ere ez nuke joan nahi: ba dakit mintzaera... bidez gizona arkitu ditekene, filologia-ixtudio asko, ordea, gizon horregandik urrunegi gelditzen direlakoan nago. Filologia ez aukeratzeko beste arrazoi bat ere izan dut: Euskal-Herrian filologo aunitz ba ditugu artaldeka... Koldo Mitxelena'k betidanik txundituta eduki nau: hainbesteren artean eroapen eten-gabea du. Ni ere gerra-egile izan natzaiola, baiña damu... damututa nago.

—"Euskal-Aditza" liburua ezkerroztik idatzi edo argitaldu al dezu beste alako zerbaite gure izkuntzari-buruz?

—Lehenen pekatu horren konpongarri izan ditekene beste bat argitaratu eman dut: laburpen ta zuzengarri izan dedin. Orain hilla-bete batzuk irten da kalera. Zazpi ikasgaietan ematen da euskal-berboa. Horrezaz gainera, beste zertxobait ere eman nuen "Euskera" aldizkarian gure batxiller-mutikoeri lagundu nahirik. Ez dakit ezertarako ta inorentzat ba-liagarri gertatu den, baiña ni, la

guntzaille izan zitekelakoan jardun nintzan. Maisu bakoitzak omen du bere liburuxka: hori da nerea.

—Zeri derizkiozu beharrekoena gure euskera erakusteko: irakas-tresnarik bai al degu?

—Entzun dudanez, maistrak sortzen ari dire azken bolada honetan, Gizon eta emakumeak behar ditugu Euskal-Herrian, baiña, bildur naiz, ez ditugu behar baiña izango gure herri ta auzoetarako. Irakasintza ogi-bide eskasa da. Hortik ez da inor aberastu, ta euskaldunok lehenik ogia nahi dugu, ta kotxearen ametsen hasiak gera. Laister Merkatu Komunaren maillara helduak izango geraldakoan nago. Beste zerbaite ere ko-

meni litzake: eliz-ikastetxeetan daduzkagun irakasle zenbait kanpora bota ta kanpoan dauzkagunak ekarri. Honela Anai ta fraideok alfabetizatu genitzake, ta ogi-bide eskasarekin bizi ditezken fraideok Herri pobre honi euskera ere irakas dezaiotela. Moja gehienak beste tratamenturik beharko lukete, hor pentsa-moldeak baitire oin-harrietatik teillaturaino aldatu behar ditugunak. Egingo dugu hori ere. Hil baiño lehen izan dedilla! Irakasleak dire gure lehenbiziko beharkizun korria: gizonak.

—Baiña zertarako ditugu gizon hoiek, lanegiterik ez baldin badaukate?

—Ta zertarako ditugu legeak,

asmoak ta asmazoiak, gizonik ez baldin badugu. Urliak beti uste izan du, legeak aldatzean, mundua zeru izango dugula, baiña mundu aldatu horretan ere giza-deabrukumeak sueto gelditu zaizkio, ta hoiek dire mundua inpernu egiten dutenak. Gizonak sortu behar ditu: irakasleak. Oso gaizki ez banago, etorkizunak gehiago zor izango dio Donostia'ko Sandia jaunari, iriki dituen gizeategiengatik, beste edonungo politikori baiño. Beto, legeak; betoz, lehenago, irakasleak jakintza ta giza-sen onez beteak.

—Eskolatze-lan honetan zer gehiagoe gin genezake.

—Gaiñerako dena. Egin dezagun

Aita Joseba Intxausti'rekin izketan

ten. Hau kondizione garrantzizkoa da, sasiak bidea galerazten baitute. Gobernuak, Euskaltzaindiaren agintepean, babestuko duen Batzorde honek lanari ekin dezaio, behar dituen gizonak elkarturik eta zor zaien zorra ordaindurik. Sorterriaren alde lanean ari direnek kotxea merezi baitute. Hori bai, lan egin dezatela gero!

—Azken hiru urteotan ezer berriarik aurkitu ahal duzu Euskal-Herrian.

—Orain zortzi-hamar urte sumatu zen bidea daramakigu, zorionez. Literatura-alorrean, gazterri berria indartsu dator. Hizkuntza-zilborrari begiratzeari utzi diotenean, gauza jakingarriak esaten hasi da: gizonak eta gauza hoiek bultzatuta, ezin da isilik egon. Seifale ona da hori. Emakumea gelako ispilluarentzat apaiztzen denean, gaizki doa gizadia, baiña etxeko ta kaleko gizonentzat ari denean, emakumetasun zuzenena-ri dagokionez apaiztzen da. Euskeraren "ixkribauak", azkeneko berrogitahamar urteetan, testamentu gehiegi izenpetu dute: idazle berriak nahiago dute, nunebait, ezkontza-papera firmatzea, hizkuntza zaharrak kimu berriak irabaz ditzan. "Z. Argia"-k euskerari ematen ari den osasuna kondairak bakarrik konta dezake, nere barneko euskal-inisidorea noizbahinka asaldatzen bazait ere. Azken bospasei urteotan euskal-fedea erdi galdurik nuen, ta, gaz-

teri horri esker, optimistago nabil orain. Hala ere, ez nago bildurrik gabe: urrundik ikusten ta ikutzen dudun hau nik sumatzen dudun bezelako ez izatea ere ba liteke. Euskaltzaindiaren batzar-pare batera pozik joango nintzake, peris kopio ona baita hori, nere ustez.

—Noiz joango zera berriz Euskal-Herri'ra?

—Udaretan iristen naiz hara. Ez dut, ordea, euskaltzaleekin hartu emanik izan ia. Nagoen tokian egotea maite dut, nunebait. Nere ikas-lanak amaitzean, ba liteke Euskal-Herri'ra berriro itzultzea, baiña hiru-lau urte beharko ditut ordurarte.

—Bartzelona'ko euskaldunentzat bai omen duzue hor euskal-Meza: asko biltzen ahal zerate, nola dijoakizue Meza hori?

—Poliki, Batzuetan, ez beti, jendetza galanta biltzen da. Alde horretatik kontent egon gaitzake. Orain gaiñera euskal-moja talde bat ba dugu, abestietan lagun dezaiguten. Honelako moja asko ba genitu, bestelako kukurrukua izango genuke ollategian. Hain zuzen ez dire denak hauen antzekoak: Meza hau eratu nahirik genbiltzala, joan gintzaizkien beren kapilla-eske. Ezezkia eman ziguten, edozein istillu sortu zitekeala ta Jainko errukitsuak barka dezaioela. Beste hauek, ordea, pozik baiño pozikago etortzen zaizkigu laguntzera. Gure elizkizuna nola doakigun? Noizbehinka

zalantzaren bat izaten dut: folklorea ala liturgia egin nahi ote denentz. Zeren billa etortzen ote da jendea? Denak ez dire arrazoi beragatik etorriko noski, baiña dudatxo hori argitu nahi nuke.

—Bartzelona'ko egunkari ta aldizkarietan irakurri dedanez, ondo artua izan da Euskaltzaindiaren Euskera-aldeko eragifia, ta katalandar izkuntza-zaleak susper-tu dira berak ere beste orrenbeste egin naiaz beren izkuntzaren alde Ikastola, Ikastetxe, Antzerki ta literatura bidez. Ez al da egia?

—Bai, Barcelona'tik begiratuta, orain Euskal-Herria egin diren eskari ta gaiñerakoak oso supergarri gertatzen dire katalanentzat. Sekulako indar eta bizia dugula uste dute hemengoek. Zerbaite berri ta pozgarririk gertatzen ari dela alegia. Katalanek, guk berak baiño gehiago maite gaituztenez, asko poztu dire gure albiste ats-giñok entzutean. Tolosa'ko Aizuntamentuarena, Euskaltzaindiaren eskaria, Nafarroako Diputazioaren erabakia, t.a. oso gogoko izan dire, ta hemengo unibersitario katalanzale ta intelektualen artean mana gozoa izan da dena. Txundituta daude gure ausardiaz. Horko zera horrek bultzata-edo, hemengo "Institut d'Estudis Catalans" delakoak ere eskabide berdintsuak egin ditut. Aldizkariak, berri, eman zuten bere garaian Barcelona-uriko alkatearen Madrilleko hitzaldia, katalanerak zi-

tuen eskubideak aitatuaz. Diputazioa ere bideak irikitzera doa. Horkoak ta hemengoak baturik, urruna hel gaitzake. Baiña egin artean, ikusi ta sinistu.

Hemengo eskola ta gaiñerakoe-na agertzeko, leku gehiegi beharko zenuke aldizkarian. Eskolak ba dire, baiña ez haurrentzat, gure euskal-Herrian bezela. Hizkuntzaren egoera desberdina, bide ezberdinetara eramaten gaituzte.

—Ta Euskal-Herri'ko euskaltzale ta gaiñerakoe-entzat zerbaite esango zenuke?

—Euskaltzaindiari nere txaloak, gaztetu bizitu ta indartu delako. Bera da itxaropiderik haundiena. Euskaltzaleeri, askori txaloak, zenbait eztabaidak (ezagutzen ez diren alorretan, behintzat) utz ditzatela. Medikua karrera egiten dute lehenik, eta bestela sasimediku izena ematen zaie. Ta euskaltzale gazteeri etorkizuna (hau beti esan ohi da, ta ez naiz ni gutxiago izango), etorkizuna ta askotan presentea direla. Eskerrik asko, galdun nuen itxaropen osoaren erdia bihurtu didatelako.

Onenbestez bukatu-da, segurar prantziskotar praille gazte jakintsu onekin, Aste Santuz, Bartzelona'n izan degun jardunaldi atsegin eta jakingarria.

ZELETA